

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ'

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 3 του Δεκέβρη 1906

ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 224.

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΨΥΧΑΡΗΣ. 'Η Χημία του Λαού.

PENAN. 'Από τὰ «Τετράδια τῆς Νιότης».

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ. Στὸν 'Εθνικὸ Στόλο.

ΗΛ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ. 'Ολοσμός του πεθαμένου (συνέχεια).

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΥΛΑΚΗΣ. 'Ο 'Αξέχαστος (τέλος)

Λ. ΣΙΓΑΝΟΣ. Θεατρικά.

ΙΒΑΝ ΤΟΥΡΓΚΕΝΕΦ. 'Αντίδο (συνέχεια).

Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ. Προῶ.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Σπ. Ρίγγας. Λ. Ε.

Δ. Π. Τ. Φαινόμενα καὶ Προάματα (Πορματζόγλου καὶ φημιόδες — Πειθαμένα λόγια — 'Αχιλλος καὶ Τάρος. — 'Ο 'Υπνοϊόγιος

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΑΘΜΑΔΙΑΤΙΚΟ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Γ. Σ. ΖΟΥΦΡΕΣ

Με βαθιά λύπη αναγγέλλουμε στους αναγνώστες μας πώς αγαπημένος φίλος κι ακριβός συνεργάτης του «Νουμά», ο Ζουφρές, πέθανε την περασμένη Δευτέρα από ύφο. Σήμερα βέβαια, συντριμένοι από το αναπάντεχο κακό, δεν μπορούμε να μιλήσουμε πλατύτερα και να δώσουμε το χαραχτηρισμό του ευγενικού και άτυχου φίλου μας, αποδείχνοντας συνάμα πόσο τους αίστάνεται ο άγώνας της 'Ιδέας τους τέτιους άδικους θανάτους και πόσο ο στενός φιλολογικός κύκλος μας επηρεάζεται απ' αυτούς.

Είναι τόσο λίγοι οι άγνοι εργάτες της 'Ιδέας στον τόπο μας ώστε ο θάνατος ενός, ακόμα κι α δε στέκοταν αυτός, η α δεν πρόφτασε να μπει στην πρώτη γραμμή, είναι σημαντικιά ζημιά, βαρύνοντας κάτι παραπάνου από το θάνατο ενός τραπεζίτη η ενός πολιτικού. 'Αδιάφορο αν οι φημερίδες μας (έξον από το «'Αστυ» με το έξοχο άρθρο του Παπαντωνίου και από την «'Ακρόπολη» και το «'Νέον 'Αστυ») δε συγκινούνται από τους τέτιους θανάτους και δεν ξεδιάζουν ούτε τρεις γραμμούλες γι' αυτούς. 'Ο Ζουφρές για τις φημερίδες ήταν ένας αγαθός κι άγνωστος γι' αυτές Πειραιώτης παραγγελιοδόχος αν είχε τα εκατομμύρια του Πορματζόγλου θάν τις συγκινούσε βέβαια και θάν τις ανάγκαζε να ψάξουνε η να ρωτήσουνε να μάθουν και τί άλλο, έξον από παραγγελιοδόχος, είτανε.

'Ο «'Νουμάς» τιμώντας τη μνήμη του συνεργάτη του θαφιερώσει μερικές σελίδες στο φύλλο της άλλης Κυριακής γι' αυτόν, κάνοντας του έτσι και το φιλολογικό του μνημόσυνο.

Η ΧΗΜΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Παρίσι, 30 Σποριά 1906.

'Αξιότιμε κ. 'Ρουσόπουλε,

Μου στέλνετε το βιβλιαράκι σας Χημία του Λαού και πολύ μ' υποχερώνετε, αφού έτσι μου δίνεται και πάλι η έφκαιρία να σας έφκαριστήσω με την καλοσύνη που είχατε τόσα χρόνια να μου στέλνετε το Δελτίο της Βιομηχ. κ' 'Εμπορικῆς 'Ακαδημίας.

'Ο σκοπός σας να κάμετε μιὰ Χημία για το λαό είναι αξιόλογος. Μὰ δε βλέπω, η χημία σας να είναι χημία του λαού. Θα έννοούσατε υποθέτω πως η χημία σας, το βιβλιαράκι σας θάβαζε μέσα μόνο τα κυριώτερα, τα πιό γενικά και τα πιό χρήσιμα. λοιπόν είτανε θαρρώ άπλή χημία, όχι όμως χημία του λαού, επειδή, όσο άπλή κι αν είναι, μιὰ και δεν είναι στη γλώσσα του, δεν μπορεί να είναι του λαού. Σας το σημειώνω αυτό εδώ, γιατί ο τίτλος δε μοιάζει να λέη εκείνο που θέλει να πη. Πρώτος έσεις βέβαια πως δεν είχατε διόλου την ιδέα να γράψετε χημία στη γλώσσα του λαού, είδεμὴ δε θα λέγατε άμέσως από την αρχή αρχή «'Τί έτσι χημία» το έτσι, άφήστε που δημοτικό δεν είναι, είναι και πολύ δύσκολο, αφού, για να καταλάβη κανείς και να μην παναλή την λέξη, δίχως να ξέρη το νόμά της, πρέπει πρώτα να μάθη και τη συζυγία, να κλινή τον άρχαιο ένεστώτα, είμι, εί, έστι κ.τ.λ. μὰ και τότες δε γλύτωσε, γιατί το έστι έχει άλλες δυσκολίες, που είναι δυσκολίες του τονισμού και μάλιστα που στο βιβλίο σας μὰ έρχονται σά μεγαλύτερες, με κεφαλαία όπως τάχετε γραμμένα, ένω άλλιώς τονίζεται το έτσι στο τί έτσι κι άλλιώς όταν είναι μόνο του, έστι. 'Όστε για λαό και γλώσσα δημοτική, μήτε λόγος.

Μὰ ήθελα πολύ να μου πητε γιατί τάχα στην πρώτη πρώτη γραμμή, στον Πρόλόγο σας, γράφετε ένε; Ρωτώ, επειδή αυτό είναι το μόνο δημοτικό που άπαντώ στη χημία σας κι όμως δεν έχει τη σωστή του την έρθογραφία είναι. 'Υπάρχουνε, το ξέρω, πολλές λέξεις στη γλώσσα μας, που δε γνωρίζουμε είτε την έτυμολογία είτε τη μόρφωσή τους, και τότες τις γράφουμε ως που να μάθουμε τί τρέχει, με τάπλα τα φωνήεντα ε, ι, το είναι όμως, δεν είναι άγνωστο διόλου από που βγήκε μήτε πως έγινε η έρθογραφία είναι, με εί- και με -αι, σήμερα, δεν έρχεται κανε σε συζήτηση. Και μη νομίζετε με κάποια μαργιολιά μου, σας το σημειώνω και τούτο, γιατί από τα 1886 τώχω έτυμολογημένο το είναι και το παραδεχτήκανε έλοι. Μὰς διαβάσετε τάχα, φίλε κ. Ρουσόπουλε; Και προτού βαλθῆτε να γράψετε τη χημία σας, ρίξτε μιὰ μα-

τιά και στα βιβλία μας, να δῆτε τί λέμε, πως γράφουμε και πως έρθογραφούμε; Μήτε στην έρθογραφία σας, μήτε στο τυπικό σας, όπως σας έλεγα για το έτσι, δε βλέπω τίποτα που να μοιάζει με τη δημοτική.

'Αφτά, θα του πητε, δε σημαίνουνε. Το ύφος να δούμε, τον τρόπο που ξηγάτε τα πράματα στο λαό. Ναι, να δούμε τον τρόπο, να δούμε το ύφος. Διαβάζω την άκόλουθη φρασούλα που είναι κιόλας η πρώτη: «'Οποιος δεν γνωρίζει σήμερα χημίαν ένε τυφλός υπό πολλές έπόψεις».

Θα σας φιλήσω το χέρι, α μου πητε τί νόημα έχει και πως μπορεί κανείς να είναι τυφλός από πολλές έπόψεις; ! Μὰ, μη θαρρήτε δε φταίτε του λόγου σας φταίει, καθώς πάντα η λεγόμενη μὰς έμαθε να παπαγαλίζουμε, δηλαδή να λέμε λέξεις χωρίς να ξέρουμε τί λέμε, κ' έτσι τις βάζουμε και κεί που δεν πρέπει, και κεί που χαλνούνε το νόημα. Το να είναι κανείς τυφλός από πολλές έπόψεις, το είπε μιὰ φορά κι ο Σοφοκλής. Μὰ... το είπε άλλιώς. Κ' ίσως μάλιστα πρέπει ο στίχος να διορθωθῆ. Τυφλὴ τὸν τε νοῦν κ.τ.λ. γιατί ταιριάζει περίφημα ο στίχος στην καθαρέβουσα.

Δοκιμάστε τώρα να πητε: «'Οποιος δε γνωρίζει σήμερα χημίαν ένε στραβός υπό πολλές έπόψεις». 'Όχι! Δε θα το πητε. Με το στραβός, το κυριολεχτικό, το δημοτικό, το ξεστερο, δε χωρύνε τα σαχλά τα καθαρεβουσιάνικα από πολλές έπόψεις». 'Αμα γράφει κανείς στη δημοτική, πρέπει, και να μην το θέλη, πωστρικά να τα λέη.

Φοβούμαι πως και στους άρους η καθαρέβουσα σας τα θόλωσε λιγάκι τα πράματα. Σ. θ, γράφετε: «'Πρώτος όρισμός. Χημία είναι η έπιστήμη των ριζικών αλλοιώσεων της ύλης». 'Ας αφήσουμε τη λέξη αλλοίωσις. Το επίθετο ριζικός εδώ τί θα πη; Μην ξεχνάτε πως γράφετε γι' άρχαίους. Σημαίνει ρίζα η σημαίνει ολόκληρη; 'Όπως κι αν είναι, έπρεπε να το ξηγήσετε με δυο λόγια.

'Εγώ τί να σας πω, φίλε κ. 'Ρουσόπουλε; Λίγα χρόνια ζῆ ο άνθρωπος στον κόσμο. λίγες, πολύ λίγες φορές μπορεί να σταθῆ χρήσιμος στους άλλους ανθρώπους, στην πατρίδα του, κι ακόμα λιγώτερες φορές στον έαυτό του, γιατί σπάνια μπορεί κανείς να θανατίση τόνόμά του. λοιπόν έγω είμαι της γνώμης του Νουμά και φρονώ πως έπρεπε και σείς να θανατίσετε τόνόμά σας, γράφοντας όρθά κοφτά τη χημία σας στη δημοτική. Φανταστήτε, λογαριάστε μιὰ στιγμή πόσες χημίες γράφονται κάθε χρόνο. Δηλαδή, μήτε λογαριάζονται. Φανταστήτε όμως τί θα είτανε, μέσα σε όλες αυτές τις χημίες, μιὰ χημία που να είτανε άθανάτη! Και θα είτανε η δική σας, φτάνει να τη γράφατε στη δημοτική. Να ντοκουμέντο για τους στερνούς μας. Συ-

νυμα θάτανε ή πατρίδα πολύ, μά πολύ κερδεμένη. Μά ίσως τὰ βλέπετε τὰ πράματα διάφορετικά και μάς αποδείχνετε μάλιστα σ' ένα πολύτιμο γράμμα σας, πού δημοσιέβει ο Νουμάς (άρ. 220, 12, 1), πώς ήμεις γλαστήκαμε, πώς πέφτουμε όξω. «...Πάρνω για παράδειγμα τὸ Μολύβι και τὰς ένώσεις από τή χημία τού Ρόσκω πού εξέδωσα άλλοτε στην έλληνική.

Τύποι	Κοινὸ ὄρο	Λαϊκοὶ ὄροι
Pb	Μολύβδος	Μολύβι
Pbo	Μολυβδοξείδιον	Σκουριά τού Μολυβιού
Pb(OH)3	Μολυβδοξείδιον	
Pbo2	Μολυβδοδιοξείδιον	

Έγώ τώρα τὰ διαβάζω και λυπούμαι, γιατί βλέπω και ρωτάτε, ἀφτά πώς θά τὰ πούμε στη δημοτική; Και φυσικά, θά κρυφοκαμαρώνετε, ἀφού θά λέτε κιόλας πώς τί μπορούμε νάπανθήσουμε σέ τέτοιο ρώτημα ενῶ ήγώ ίσια ίσια λυπούμαι πού δέν ἀπαντάτε ὁ ίδιος. Και δέν ἀπαντάτε ὁ ίδιος για τὸ λόγο πού τὰ μικρά μου και ταπεινά έργα δέ, τὰξιώθηκαν νά σας έχουνε ἀναγνώστη. Θά είναι, είκοσι χρόνια πού τὸ φωναζώ, πώς τὸ ζήτημα, ὅπως ήμεις τὸ καταλάβαμε, δέν είναι για λέξεις, είναι για κάτι πιό γενικό, πιό βάσιμο σέ κάθε γλώσσα, πιό χαρακτηριστικό της, για τὸν τύπο. Γνώρισμα μιᾶς γλώσσας, τὸ τυπικό της. Και τὸ τυπικό, μιᾶ κ' είναι σύμφωνο με τή ζωντανή γραμματική, κηθαίνεται ἀμείως κι ἀπό τὸν πιό ἀγράμματο. Κι ἀφτό θέλουμε μεις, νά μορῆ νά μαθαίνη τή γλώσσα του ὁ καθένας. Λοιπὸν ἐκεῖ πού δέν μπορεί και δέ θά μορῆση ποτέ του νά κλίνη ἡ ὁδός, τῆς ὁδοῦ, τὰς ὁδοῦς, ἡ κλίμαξ, τὰς κλίμακας, ἡ εὐγενής, τῆς εὐγενοῦς κ.τ.λ. κ.τ.λ., θά μορῆση πολύ ἔφκολα νά κλίνη μολυβδοξείδιο, φτάνει: νά τού σηκώσετε τὸ τελικό του τὸ ν πού μήτε σεις δέν τὸ προφέρνετε στην καθημερινή σας ὁμιλία.

Έτσι για ὅλα τὰλλα πού μάς καταλογίσατε, νομίζοντας πώς μάς ἀραδιάζετε καθαρέβουσα. Είναι, φίλε μου, δημοτικά. Κοιτάζτε τα, τί ὁμορφα μάλιστα: μολυβδοξείδιο, μολυβδοδιοξείδιο, ἐπιτεταρτοξείδιο μολύβδου, νιτρικός μολύβδος, ἀθρακικός (ἡ σά θέλετε κι ἀνθρ-) μολύβδος, βορικός (ἀν)θρ. μολύβδος, ὀξεικός μολύβδος, βορικός ὀξεικός μολύβδος, θειικός μολύβδος, διχλωριομολύβδος, δισιωδιομολύβδος, θειομολύβδος. Βλέπετε; Τὸ τυπικό τῆς δημοτικῆς. Τῆς δημοτικῆς ὡς κ' ἡ φωνολογία.

Κι ὡς τόσο είμαι βέβαιος πὸς ὁμορφοῦς τὸς τύπους ἀφτούς δέ θά τὸς βρίσκετε. Κ' ἔχετε δικιο. Μας δείχνετε πὸς εἰστε πραχτικός ἄθρωπος. Γιατί τάχα νά τὸ πούμε μολυβοξείδιο, μιᾶ κι ὁ σημερινός μας ὁ κανονικός τύπος δέν είναι μολύβδος, παρά μολύβι; Λόγος δέν ὑπάρχει νά, μὴν τὸ παραδεχτούμε. Στούς ἐπιστημονικούς, τεχνικούς ὄρους, ἀλλάζει κανείς τάξη, ὅταν είναι ἀνάγκη: λ. χ. ἀπό τή λέξη eau, ἐπίθετο δέ βγαίνει: πρέπει τότες νά θυμηθούμε τὸ λατινικό aquosus, και νά τὸ κάμουμε aqueux: ὅταν ὁμως δέν είναι ἀνάγκη, ἀλλαγῆ καμιά δέ χρειάζεται. Plomb λέγεται γαλλικά τὸ μολύβι. ἀκόμα και στὰ βιβλία τῆς χημίας, piombo ἰταλικά: δέ στοχάστηκε κανείς νά τὸ βαφτίση plumbum. Λοιπὸν και μεις μολύβι, μολυβοξείδιο. Πιό πραχτικό.

Μά και τούτο στοιχηματίζω πὸς δέ σας ἀρέσει. Και πάλι μάς δείχνετε πὸς τὰ ρωμαίικα τάγαπάτε, τὰ νοιώθετε, τὰ ξέρετε, κι ἄς μὴν τὰ γράφετε. Μάλιστα! Ἡ λέξη μολυβοξείδιο, νά, ὁμορφή δέν είναι. Κανονική, ταχτική, ὅσο θέλετε. Τῆς λείπει τὸ χοῦ! Τῆς λείπει τὸ ἀλάλητο ἐκεῖνο τὸ κάτι πού θέλει μιᾶ λέξη για νά μοιάζη ρωμαίικη. Μά πολύ ἔφκολα τῆς τὸ δίνουμε τὸ κάτι ἀφτό. Για νά δοκιμάσουμε. Ἄς πούμε μολυβοξείδιο, ἄς πούμε μολυβοξείδιο, ἄς πούμε ἐπιτεταρτοξείδιο μολυβιού. Τί σας φαίνεται; Τὸ πρόσωπο ρωμαίικό, ἡ ὄψη ρωμαίικη. Σπουδαῖο τὸ προτέρημα, μιᾶ κ' είναι ἡ χημία για ρωμιούς. Βέβαια πὸς ὅλοι οἱ ἐπιστημονικοί ὄροι δέ σιάζονται τὸ ἴδιο. Μά τί νά κάνουμε; Τέτοιους ἔχουμε σέ κάθε γλώσσα, δηλαδή, νά μὴν τὰ μασούμε, βάρβαρους. Δέν μπορούμε νά τὰχουμε ὅλα τέλεια: μᾶ ἐκεῖ πού μπορούμε, χρέος.

Έσείς ὁμως μάς λέτε στὸ Νουμά πὸς ἀπρέπει νά μάς εἰπῆτε σεις οἱ ἀντίθετοι [ἀντίθετος τί θά πῆ ἰδῶ; τὸ καλὸ, τὸ πραχτικό γυρέβουμε—για τὴν Ἑλλάδα, ὄχι για νά ἐναντιωθούμε κανέναν] ἀν τὸς ἐπιστημονικούς ὄρους (και τὰ παράγωγα), πού ἰδημιούργησαν οἱ ξένοι ἀπό τὴν ἀρχαία Ἑλληνική, πρέπει νά τὸς ἀντικαταστήσουμε με ἄλλους νέους φκιστούς ἡ ἀκατάληπτους (ἀφού είναι ἔγνωστοι ὡς τώρα [ὅπως κ' οἱ δικοὶ σας στούς πολλούς]) ἡ ἀν πρέπει νά τὸς μεταχειρίζομαστε ὅπως ἴνε διά νά ἐνοοῦμε περὶ τίνος πρόκειται και νά ὑπάρχη παγκόσμιος συνενόησις.

Και πάλι πρέπει νά παραπονεθῶ πὸς δέ με δικ-

βάετε—ἀκόμη και σά γράφω στὸ Νουμά. Στην Ἀπολογία μου, πού δημοσιέφτηκε πέτσι, ἔγραφα τὰκόλουθα, ὅπου τὸ ζήτημα για ὄρους γραμματικούς: «Τὸν ὄρο πῶσις, ὅσο ἐδικιολογητός κι ἀν είναι. τὸν πέρανε ἀπό τὸς Ἑλληνες και τὸν κάμανε casus οἱ Ρωμαῖοι: ἔτσι τὸν ξέβουνε σήμερα παντοῦ, caso, cas, ὡς και Fall, γερμανικά. πού είναι ἡ μεταφρασμένη μας πῶσις. Λοιπὸν ἀφού ἡ Ἑβρώπη δκνίεται ὄρους ἐπιστημονικούς ἀπό τὴν ἀρχαία μας τή γλώσσα, ήμεις οἱ ἀπάγονοι δέ τὰχουμε τάχα τὸ δικαίωμα νά τὸς μεταχειριστούμε; Ἄφτά λέει ὁ δάσκαλος. Ἐγώ πάλι θαρρῶ πὸς θάτανε νόστιμο, θάτανε και πολύ ὠραῖο, ήμεις νά μπορούσαμε νά σφτιάνουμε καινούριους ὄρους ἐπιστημονικούς με τὴν πάντα ζωντανή και πάντα Ἑλληνική λαλιά μας, ενῶ με τή δική της ἡ Ἑβρώπη δέν μπορεί νά τὰ καταφέρη. Θά φαίνόμεστα τότες ἀπόγονοι ἀληθινοί, ἀφού θά δημιουργήσαμε σὴν τὸς ἀρχαίους.» (σ. 308 τού βιβλίου, σά θά βγῆ).

Νά μὴν τὰ πολυλογούμε—κι ἀρκετὰ σὰς ἔγραφα. Τὸ ζήτημα είναι νά ξέβουμε για ποιους δουλεύουμε, για ποιους δημοσιέβουμε. Για τὸς ἀρχαίους τὸς Ἑλληνες ἡ για τὸς σημερινούς; Ἄν είναι για τὸς σημερινούς, τή γλώσσα τὸς πρέπει νά μιλοῦμε—και δυὸ δέν ἔχει, μιᾶ είναι. Ἡ πρέπει νά τὸ πούμε ρητῆ, νά τὸ πούμε ἀπό τώρα πὸς ἡ Ἑλλάδα προκοπή δέ θά δῆ και τού κάκου ἡ πρέπει νά καθιερωθῆ γλώσσῃ πού νά βασίζεται μόνο και μόνο στού λαοῦ τῆ γραμματικῆ, πού είναι γλώσσα τού λαοῦ.

Θά μοῦ ἀπαντήσετε πὸς μικρὴ δουλειά δέν είναι και πὸς πολλές φορές πέφτει δύσκολο, πολύ δύσκολο νά βρῆ κανείς τὸ σωστὸ ἐπιστημονικό ὄρο. Ἄμει; Μήπως δέν τὸ ξέρω; Γι' ἀφτό δουλέβω κα γώ. Τὸ σημαντικό, τὸ μόνο, είναι νάχῃ κανείς τίμια ψυχή. Τότες, σοβαρὰ και ἡσυχᾶ, κάνει ὁ ἄθρωπος ὅ τι μπορεί. Μά ὅ τι μπορεί, χρέος ἀπαραίτητο νά τὸ κάμη, ἀμα είναι τίμια ἡ ψυχή και ἴσιος ὁ νοῦς.

Νά με συμπαθῆτε πού γέμισα κόλλες. Μά σὰξέρω. Εἰστε φρόνιμος, τίμιος ἄθρωπος, ἀγαπάτε τὸ λαὸ, ἀγαπάτε και τή γλώσσῃ του. Με τέτοιους ἄθρώπους μοῦ ἀρέσει πάντῃ ἡ ὁμιλία, γιατί πάντα θά βγῆ σέ καλὸ.

Δικός σας
ΨΥΧΑΡΗΣ

IVAN TOURGUÉNEFF

ΑΝΤΙΖΑΡ *

Χορεύανε δέκα ζευγάρια. Καβαλιέροι: εἴτανε τὸ περσότερο ἀξιώματικό τῆς φρουρᾶς ἡ ὑπάλληλοι ἀπό τὴν κοντινὴ χώρα. Ὅλοι πηγαίνανε στὸ χορὸ, ὅπως γίνεται πάντα. Ἐνας ταγματάρχης ἀπόστρατος, πού εἶχε μοναχὸ ἐλάττωμα νά πέφτη στή μελαχολία μὲλις γιομάτιζε, ἐπαίξε στὸ ἰδιαιτέρο τιμητικό τραπέζι μ' ἕνα συμβουλάτορα τῆς ἐπικράτειας και ἕναν πλούσιο ἀρχοντα πού κάτεχε τρεῖς χιλιάδες ψυχές. Ὁ συμβουλάτορας φόραε ἕνα χοντρὸ διαμάντι στὸ δάχτυλο του, μιᾶ ταινία καινούργια τού Ἁγίου Στανίσλαου στὸ λαιμό, κ' ἕνα ὁμορφο γιακά ἀπό βελούδο στὸ ρούχο του. Κι' ὡστόσο στεκόταν ἀκούνητος, μίλαε προσεχτικά, τὸν και-

(*) Κοίταξε φύλλα 220, 221 222 και 223.

ρὸ πού ὁ πλούσιος ἀφέντης ξέσπαγε στὰ γέλια για κάθε τί και τῆραζε ὀλόγυρα του προστατευτικά.

Ὁ Μποντριακόφ, ὁ ποιητής, ἄνθρωπος με παράξενο παρουσιαστικό, κουβέντιαζε σέ μιᾶ γωνιά με τὸ σοφὸ ἱστορικό Ἐφροσύκοφ. Καθένας του κράταε τὸν ἄλλον ἀπό τὴν κομπότροπα τού ρούχου του. Πλάι τὸς ἕνας εὐγενής, σφιγμένος μέσα στὸ στενὸ του φράκο, εἶχευνε φράσεις παληκαρισίες φιλελεύτερες, κ' ἕνας ἄλλος εὐγενής ἄκουε με φρίκη και μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Κεῖνοι πού τὸς περιτριγυρίζανε εἴτανε ὅλοι τὸς ξαφνιασμένοι. Οἱ νέοι τρομαγμένοι και οἱ γέροι ξενισμένοι. Οἱ παχιές μαννάδες με τίς κεντιστές σκούφιες τὸς, κρητούσανε ὀλόγυρα τὸς τοίχους. Τέλος, ὁ χορὸς εἴτανε ὅπως οἱ ἐπαρχιώτικοι χοροί.

Ἡ Ναντέζντα εἴτανε φερμένη πὸν ἀπό τὴ φάμιλία τού Ἰπατόφ. Ὁ Ἄστακόφ τὴν εἶδε πού χόρευε μ' ἕνα νιὸ μ' εὐχάριστο παρουσιαστικό, με τὰ μάτια ἐκφραστικά, με λεπτὰ μαῦρα μουστάκια. Εἴτανε καλοντυμένος, και μιᾶ χοντρή ἀλυσίδα κρεμότανε στὸ γέλεκο του. Ἡ Ναντέζντα εἶχε ἕνα φέρεμα γαλάζιο κεντισμένο με μαργαρίτες, κ' ἕνα στεφάνι ἀπό τὰ ἴδια λούλουδα στεφάνωνε τὸ σγουρωμένο τῆς κεφάλι. Ἐπαίξε με τὴ βεντάλια τῆς, χα-

μογέλας, νιωθότανε ἡ βροσίλισσα τού χοροῦ. Ὁ Ἄστακόφ τὴ ζύγωσε και σὴν τὴ χαίρετῆσε εὐγενικά τὴ ρώτησε μή και λησιμόνησε τὴν ὑπόσκησή της.

- Τί ὑπόσκησι; ρώτησε κείνη.
- Νά χορεύτε τὴ μαζούρα μαζί μου.
- Βέβαια.

Και ὁ νιὸς πού τὴ συντρόφευε κατακοκκίνησε ἀμείως.

— Ἀσημονήσατε, βέβια, δεσποινίδα, ἔχω ἀπὸ καιρὸ τὴν ὑπόσκησι σας.

— Ἄ, θε μου, τί νά κάμω; εἶπε ἡ Ναντέζντα ταραγμένη. Συμπαθῆστε μου, κύριε Στελτσίνσκη, είμαι τόσο ἀφαιρεμένη.

Ὁ Στελτσίνσκη χαμήλωσε τὰ μάτια μ' εὐγενικότητα.

Ὁ Ἄστακόφ κορδονότανε ὡστόσο.

— Ἐχετε τὴν καλωσῆνη, κύριε Στελτσίνσκη, είμαστε πολὺ γνώμιμοι, και ὁ κύριος είναι ζένος συμπαθῆστε μου νά χορέψω μαζί του.

— Ὅπως ἀγαπάτε, εἶπε ὁ νιός.

— Εὐχαριστῶ, εἶπε ἡ Ναντέζντα προχωρῶντας νάνταμῶση τὸν καβαλιέρο τῆς.

Ἡ καντρίλια τέλειωσε σέ λίγο. Ὁ Ἄστακόφ περπάτησε μέσα στὴ σάλα τού χοροῦ, κ' ὕστερα πέ-

ΣΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΟΛΟ

Μή ξεπροβάλουν στο γιάλο Δέν είν' ελπίδες πού πλανούν,
Κ' ελθούν εδῶ τ' νειρεμένα Κατέβα σκλάβε στ' ἀερογιάλι
Μέσα στο κύμα τ' ἀπαλό Νά ὄης καράβια π' ἀπενοῦν
Γοργοκυλῶντας ἕνα-ἕνα; Μίς τοῦ πελάγου τὴν ἀγκάλῃ.
Μή ξεπροβάλουν στο γιάλο Δέν είν' ελπίδες πού πλανούν.
Κ' ελθούν εδῶ τ' νειρεμένα; Κατέβα σκλάβε στ' ἀερογιάλι.
(Ζ. Παπαντωνίου).

«Στὸν Ἐθνικὸ ποιητὴ Μαισοῦνα»

Καράβια, Καραβάκια μου.

Ὀνειρεμένα Πλοῖα Ἑλληνικά, πού σέρνετε μετὸν ἀφρό Σᾶς τόσες ελπίδες, γέλια καὶ χαρὲς, πού εἰσθε ἢ λαχτάρα τοῦ λεύτερου καὶ τοῦ σκλάβου, πότε, ἀχ πότε θὰ ξεπροβάλετε στὸ πέλαγο πέρα μαζὶ μετὸν Ἄρη; Καὶ πότε στὰ κατάρτια Σᾶς θὰ κρεμαστῆ κλωνάρι τιμημένης Δάφνης;

Ἔρχομαι ἀπὸ τῆ Σαλαμίνα τῆ δοξασμένη καὶ ἀθάνατη, γιὰ νὰ Σᾶς χαιρετήσω, καὶ νὰ Σᾶς φέρω τὸ παλιὸ πολεμικὸ τραγούδι μας...

Ἐμπρὸς παιδιὰ Ἑλλήνων ἄς γλυτώσουμε τὴν Πατρίδα.

Σᾶς τὸ φέρνω γιὰ φυλαχτὸ καὶ γιὰ αἰώνια ἐνθύμηση.

Γιατὶ καὶ πάλι ἡ Δάφνη θὰ στολίσῃ τὰ κατάρτια Σᾶς, γιατί τὰ ἴδια στήθη καὶ τὴν ἴδια καρδιά ἔχετε μέσα Σᾶς, καὶ ὁ Μέγας Θεμιστοκλῆς ἀναμεινός βασιλεύει καὶ εἶναι.

Χαρᾶς στὴ Θάλασσα, πού θὰ Σᾶς ἔχει στὸν κόρφο της, ὄντας τὸ ἀβυσταχτο ἀγέρι μετὸ γαλάζιο χρῶμα της, θὰ πεταχτῆ νὰ διαλαλήσῃ τὴ Νίκη καὶ τὴ Δόξα Σᾶς.

Εἶναι μεγάλη καὶ ἀθάνατη ἡ Ἑλληνικὴ Ψυχὴ, Καράβια μου.

Ὅλοι τὸ ξέρονε πὼς μετὰ Σᾶς ἡ θάλασσα θὰ γενῆ δική μας. Καὶ τὰ πέλαγα τὰ Ἑλληνικά στὴ θεωρία Σᾶς θὰ λαχταρᾶνε, ὄνειρεμένα Καράβια μου.

Χιλιάδες θὰ φτιάσουμε, καὶ τὴν ψυχὴ μας θὰ δώσουμε γιὰ νάλθῃ καὶ πάλι ἡ Νίκη νὰ θρονιστῆ στὴν Ἀκρόπολι τῆς νέας γειᾶς μας, καὶ γιὰ νὰ φτερουγίσῃ σὲ κάθε Ἑλληνικὴ γωνιά καὶ σκλάβο μέρος.

Δὲ μᾶς χρειάζεται μεταλλεῖο Λαύριο, γιὰ νὰ Σᾶς φτιάσουμε.

Γιατὶ ἀναιώνιο καὶ ἀτέλειωτο Λαύριο εἶναι ὁ Πατριωτισμὸς μας καὶ ἡ δύναμη τῆς ψυχῆς μας.

Δὲ μᾶς φοβίζον οἱ Θουσιες. Τὸ ξέρετε, ὄνειρεμένα Καράβια μου.

Μὲ τὴν ἀγάπῃ μᾶς καὶ μετὰ τῆ Θουσία μᾶς θὰ κάμουμε Θάματα!

Δὲ βλέπετε πὼς Σᾶς σκαρώνουμε; Σιγὰ, σιγὰ, μὰ τιμημένα.

Οἱ Σπέτσες, ἢ Ἰθάκα, τὰ Φαρά.

Ὁ Μιαούλης, ὁ Κανάρης, ἢ Θούελλα.

Ἡ Νίκη, ἢ Δόξα, ἢ Ναυσικρατοῦσα. Ἄχ κάλλιο ἤθελα νὰ γινόντανε ἡ Ναυσικρατοῦσα... Δάφνη, μετὸν ἰδρώτα καὶ μετὸν κόπο μᾶς φτιάστηκαν.

Τιμημένα πλοῖα Ἑλληνικά, εἰσθε φτιασμένα μετὰ Θουσιες καὶ μετὰ Ἀγάπῃ.

Κανένας Στόλος ποτὲ δὲ φτιάστηκε, ποτὲ, μετὰ τέτια λαχτάρα.

Σεῖς σέρνετε στὸν κόρφο Σᾶς καὶ τοῦ σκλάβου καὶ τοῦ λεύτερου τὸν ἰδρώτα. Σεῖς σέρνετε τόσες ελπίδες, καὶ τόσα ὄνειρατα.

Κι' ὁ πλούσιος, κι' ὁ φτωχὸς, καὶ ἡ χήρα καὶ τ' ὄρφανὸ, αὐτοὶ Σᾶς ἐφτιασαν, ἀθάνατα καὶ τιμημένα Καράβια μου.

Ναυτόπουλα δερφίνα τῆς Θάλασσας, καὶ Σεῖς φιλότιμοι Καπεταναῖοι, συλλογισθῆτε καλὰ, καλὰ συλλογισθῆτε ποιά ὑποχρέωση ἔχετε, καὶ ποῖο ἱερὸ φυλαχτὸ τῆς Πατρίδας φυλάτε.

Συλλογισθῆτε!

Κραβία καὶ Πλοῖα μου Ἑλληνικά, Ἐθνικὲ Στόλε, χιλιάδες καὶ χιλιάδες καρδιές λαχταροῦν γιὰ Σένα καὶ χιλιάδες μάτια Σὲ καρτεροῦν ἀνυπόμονα νὰ ξεπροβάλῃς στὸ πέλαγο μετὸν πολεμιστῆ Ἄρη. Γιατὶ θέλουμε ὅλοι ἐμεῖς, ὅλη ἡ Πατρίδα νὰ στολίσῃ ἡ Δάφνη καὶ πάλι τὰ κατάρτια Σου.

Γιὰ κοιτάζε δλόγυρά Σου.

Πίσω Σου ἔχεις τὴ Σαλαμίνα μετὰ τὸ Θεμιστοκλή καὶ μετὰ τὸν Κίμωνα, σιμά Σου τὸν Κανάρη καὶ τὸ Μιαούλη, τὴ Γενιά τοῦ 21, καὶ μπρὲς, ἔμπρὸς Σου, στὰ μάτια Σου, τὴν πνοή Σου, τὴν Ἑλληνικὴ Ἰδέα, τὴν Ἑλληνικὴ Ψυχὴ, πού ἔκαμε καὶ κάμνει δλημερὲς Θουσιες γιὰ Σένα, γιὰ Σένα Ἐθνικὲ Στόλε, γιὰ ν' ἀξιώθῃ μιὰ μέρα, ποθητὴ καὶ ὄνειρεμένη μέρα, ν' ἀρμενίζῃς περήφανος τὸ γαλάζιο πέλαγος μετὸν Ἄρη φυλαχτὸ καὶ μετὰ στολίδι τῆ Δάφνη.

Κέρκυρα Ν)βρης 1906.

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΥ
Δημοδιδάσκαλος

ΠΙΝΙΓΜΟΣ

Τὸ βλέμμα της τὸ γαλανὸ,
πού 'ς τὴν καρδιά μου χύνει ζάλη,
πῶς ἀδερφοὶ τὸν οὐρανὸ
κι' ἄλλου φωτίζει τὴν ἀγκάλῃ,
θέλησε πάντα νὰ πονῶ!

Στερᾶνι ἀπὸ τῆ φορεῖ,
'ς ἅπαντα πέλα εἶναι τρέγω,
ἢ βάρκα μου δὲν προχωρεῖ
κι' ἂ φτάσω παντοχῆ δὲν ἔχω!
με γειὰ νὰ ζήσῃ, νὰ χαρῆ!

Τὸ πέλαο τὰφροῦδερὸ
με σένα πόσο, ἀπιστῆ μοιάζει,
πού μαῦρο κλεῖ βαθεῖα νερὸ,
σφιχτὰ ἡ ψυχὴ μου τὴν καλαῖζει,
'ς αὐτὸ τὸ μνημὰ μου θὰ βρῶ!

ΣΠ. ΡΙΓΓΑΣ

«ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΟΤΗΣ» ΤΟΥ ΡΕΝΑΝ

Ὅσοι βαθεῖα καὶ πρωτότυπα στοχάζονται ἔχουμε μιὰ παράξενη ἀδυναμία νὰ τὰ ταιριάζουμε μετὰ τοὺς συνθετικούς τύπους καὶ τοὺς μιμοῦνται. Τὸ παρατήρησ' αὐτὸ σ' ἐμένα μεταχειρίζομαι πρόθυμα ὅλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου, ἀρχαῖα, νεώτερα. Οἱ Γερμανοὶ τῶχουν αὐτό. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ αὐτὴ πηγάζει καὶ τὸ σύστημ' αὐτὸ τῆς φιλολογίας τους· ἐγκατασταίνεται ὀρισμένο σύστημα κριτικῆς· πάντοτε τὸ ἀκολουθῶνε ἔργα μετὰ τὸ ἴδιο νόημα. Ἄγγλοι φιλόλογοι παίρνουν τοὺς νέους τύπους. Ὁ Γκαίτε, ἀδιάφορα, τὰ ταιριάζει μετὰ τοὺς τύπους, ἀρχαίους, νέους. Ἔτσι καὶ οἱ ρομαντικοὶ μᾶς· εἶναι τῆς ἀνατολῆς, τῆς δύσης, τῶν ἡμερικῶν καὶ τῶν μεσαιωνικῶν καιρῶν κτλ.

*

Ἡ κοινωνία τῶν ἀνθρώπων εἶναι καταδικασμένη στὸ δρόμο της νὰ τρέφεται μετὰ τὰίριαστα, μετὰ τοὺς παραλογισμούς, μετὰ τίς πιὸ ἀθλιές στενοκεφαλίες.—Μὰ θὰ φαγοῦθῃ ἀπ' ὅλ' αὐτὰ!—Καὶ τί πειράζει; Πάντα, καὶ μ' ὅλ' αὐτὰ, μπροστὰ θὰ τραβήξῃ. Ὁ ἀτομικὸς ἄνθρωπος εἶναι τὸ θῦμα της. Καὶ τί μ' αὐτό; Τὸ ἀτομὸ εἶναι κάτι τι ἐλάχιστο, σὰ φτάσῃ κανεὶς νὰ δῆ τὰ γενικά. Χρειαζέται, λένε, δόγμα, πού νὰ θεμελιώσῃ στερεὰ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ. Ὁχι. Ἡ ἀνθρωπότης μπορεῖ νὰ εἶναι καταδικασμένη νὰ τρικλίσῃ, χωρὶς λογικὴ καὶ χωρὶς ἀρχὴ, αἰῶνες καὶ αἰῶνες, γιατί τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ νὰ προχωρήσῃ μιὰν ἰδέα πού δὲν ὥριμασε. Σκληρὸ αὐτό, μὰ εἶναι σιδερένια ἀνάγκη. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι τίποτε, ἡ ἀνθρωπότη εἶναι τὰ πάντα. Γραφτὸ της εἶναι νὰ γελιέται πότε καὶ πότε.

ρασε στὸ σαλόνι καὶ σταμάτησε κοντὰ σ' ἕνα τραπέζι τοῦ παιχνιδιοῦ. Ἐαφνικὰ ἐνοιωσε ἕνα χέρι πού ἄγγιζε στὸν ὦμο του. Ἐγύρισε. Ἐῖταν ὁ Στελτσίνσκις.—Θὰ σᾶς εἶμαι ὑπόχρεος νὰ θελήσῃτε νὰ περᾶστε στὴ γειτονικὴ κάμαρα γιὰ νὰ εἰπούμε δυὸ λόγια, εἶπε γαλλικὰ μετὰ μιὰ προφορὰ πού δὲν ἐμοιάζε γιὰ Ρουσσικὴ.

Ὁ Ἀστακόφ τὸν ἀκούθησε καὶ σταθήκανε κάτου ἀπὸ τοὺς μπερτέδες μιανοῦ παραθυριοῦ.

—Μπροστὰ σὲ μιὰ κυρία, ἔακολούθησε ὁ ἄλλος στὴν ἴδια γλῶσσα, δὲ μποροῦσα νὰ ποικρίθῃ παρὰ ὅπως ἀποκρίθηκα. Μὰ ἐλπίζω πὼς δὲν τὸ πιστέψατε πὼς ἔχω σκοπὸ νὰ σᾶς παραχωρήσω τὸ δικαίωμα μου νὰ χορέψῃτε τὴ μαζούρκα μετὰ τὴν δεσποινίδα Βερετιέφ.

—Τί θέλετε νὰ εἰπῆτε; εἶπε ὁ Ἀστακόφ ζαφνιασμένος.

—Ὅπως ἔχω τὴν τιμὴ νὰ σᾶς τὸ λέω, εἶπε ὁ ἄλλος μετὰ μιὰ προσποιητὴ ἀταραξία, περνώντας τὸ χέρι του μέσα στὸ γελέκο του.

Ὁ Ἀστακόφ πέρασε καὶ κείνος τὸ χέρι στὸ γελέκο.

—Ἐπιτρέψτε μου, Κύριε, νὰ σᾶς κάμω προσεχτικὸ, καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ πὼς μπορεῖτε νὰ ἐκθίστε

ἔτσι τὴν δεσποινίδα Βερετιέφ σὲ κάτι ἄπρεπο, καὶ θαρρῶ...

—Μοῦ κακοφαίνεται πολὺ. Δὲν ἔχετε ὅμως παρὰ νὰ ἀποτραβηχτῆτε πίσω, πὼς εἴσατε ἄρρωστος, φεγγάτε ἐπὶ τέλους...

—Δὲ θὰν τὸ κάμω. Γιὰ ποιὸν μετὰ παίρνετε;

—Σὰν εἶν' ἔτσι, εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ σᾶς ζητήσω ἱκανοποίηση.

—Μὲ ποιά ἐνοία μεταχειρίζοσαστε τὴ λέξη;

—Ἡ ἐνοία εἶναι γνωστὴ...

—Μὲ προσκαλάτε σὲ μονομαχία;

—Βεβαίωτατα, ἂ δὲν ἀποτραβηχτῆτε καὶ χορέψῃτε τὴ μαζούρκα.

Ὁ Στελτσίνσκις ἔστριψε τὸ μoustάκι του σὰν ἀλαφρωμένος. Τοῦ Ἀστακόφ ἡ καρδιά φούσκωνε στὰ στήθια του.

—Ἄ θέ μου, τί κουταμάρα; ἔλεε μέσα του, κοιτάζοντας τὸν ἀντίπαλο του τὸν ἀναπάντεχο... Δὲν ἀστελευόσαστε;

—Ἡ ζωὴ εἶναι κάτι ἀξέτιμωτο, κύριε, εἶπε ὁ ἄλλος. Καὶ δὲ συνειθᾶω νὰ μετωρίζωμαι μάλιστα μετὰ προσώπατα πού δὲ γνωρίζω. Ἐπιμένετε νὰ χορέψῃτε τὴ μαζούρκα;

—Ἐπιμένω, εἶπε ὁ Ἀστακόφ.

—Πολὺ καλὰ· θὰ χτυπηθῶμε αὔριο. Ὁ μάρτυράς μου θάχῃ τὴν τιμὴ νάρθῃ πολὺ νωρὶς σπῖτσας. Καὶ χαιρετώντας εὐγενικὰ ἐφυγε ὁ Στελτσίνσκις εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του.

—Μωρὲ, ἔλεε μέσα του ὁ Ἀστακόφ στέκοντας κοντὰ στὸ παραθύρι, κουστίζε, μὰ τὴν ἀλήθεια, νὰ κἀνῃ κανένας καινεύργειες γνωρμῆς!

Ὅσοτό πῆρε ἀπόφαση καὶ μπῆκε στὴ σάλα τοῦ χοροῦ. Χορεύανε πόλκα. Ἡ Μαρία πέρασε γλήγορα μπροστὰ του στὰ χέρια τοῦ Βερετιέφ. Φαινότανε σκεφτικὴ, σκεδὸν θλιμμένη. Ὑστερα φάνηκε ἡ Ναυτέζντα ἀχτινὸβολη καὶ χαρούμενη, πού τὴ χόρευε ἕνας ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, ζωηρός. Ἐναγύρισε στὸ δεύτερο γύρισμα μετὰ τὸ Στελτσίνσκις πού ἀνατίναξε τὰ μαλλιά του ἀπελπιστικὰ.

—Ἄ ἵλοιπὸν πατερᾶκη μου, εἶπε πίσω ἀπὸ τὸν Ἀστακόφ ὁ Ἰπατόφ, δὲν κάνετε ἄλλο παρὰ νὰ κοιτάτε κι' οὔτε χορεύετε. Πρέπει νὰ παραδεχτῆτε πὼς ἂν κι' εἴμασταν στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου, δὲν εἶναι ὥστόσο κι' ἄσκημα εἶδω.

—Στὸ διάλογο ἡ ἄκρη τοῦ κόσμου σᾶς, εἶπε μετὰ του ὁ Ἀστακόφ, καὶ κἀνοντας ὅτι μουρμούρισε κάτι γιὰ ἀπόκριση, πῆγε καὶ στάθηκε στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς σάλας. Ἀπρέπει νὰ βρῶ ἕνα μέρτυρα, σκε-

Θεί μου! τί μικρή πού είναι ή φιλολογική κριτική όταν θαυμάζει παρά πολύ τόν άνθρωπο και όχι όσο πρέπει τά πράγματα και την ανθρωπότητα στα φιλολογικά έργα. Πάντα κοιτάνε και φροντίζουνε για τὸ άτομο, και γυρεύουνε νά βρουνε ποιό είναι δικό του (του ατόμου), τόσο πού αν τὸ άτομο αὐτό όλα τῆχει πάρη από τήν ανθρωπότητα, του ἀρνιούνται τήν ἀξία. Καί τί μέ μέλει ἐμένα για τήν ἀξία του ἀνθρώπου! Ἡ ἀληθινή ἀξία του είναι στοῦ ὅτι μου ζωγραφίζει τά πράγματα και τὸ Θεό. Τά αἰσθάνονταν αὐτά ὁ Γκαίτε και ὁ Ἐρδερς, ἐκεῖ πού συζητούσανε για τόν Ὁβίδιο. Για δέστε και στοῦ δευτέρου Φάουστο τή σκηνή του Homunculus ἔπου λαμπρᾶ παρασταίνεται ἡ διαφορά τῶν Ἑλλήνων και τῶν ρωμαντικῶν στις ιδέες τῶν λαῶν. Π. χ. πού είναι ἡ ἀξία του Ὁμηρου; σέ μιὰ ὁμορφη και ἀρμονική φράση, ἴσως ὁμως γι' αὐτό δὲ μέ μέλει και πολύ. Ἡ ὁμορφιά είναι στις κυκλικές ζωγραφιές του κόσμου, μορφές τόσο ὡραίες τῆς ανθρωπότης. Ἐκεῖ είναι ἡ ἀληθινή ὁμορφιά, κι αὐτή δὲν είναι του ποιητῆ. Ἔτσι κι ὁ Ὁβίδιος. Α! δυστυχισμένοι λογοκόποι, μέ τά λόγια και μέ τά τεχνικά!

*

Τὸ ὡραίο στην Ἑβραϊκή ποίηση ἔχει μιὰ μορφή ὅπως διόλου ξεχωριστή. Δὲν είναι σ' ἕνα σύνολο πού προξενεῖ μιὰ ἐντύπωση εἶναι ἕνα ζωηρὸ κομμάτι, ὑψηλὸ ἀπὸ μόνο του, μιὰ θαυμαστὴ εἰκόνα, πού σέ μαγεύει χωριστὰ παρμένη. Παράδειγμα ὁ Ἱερειάς, σέ κάποια του ρητὰ πού μας παρουσιάζουν ὑψηλὴ και μαγευτικὴ εἰκόνα, ἄσχετα μέ τᾶλλα.

*

Ἀποκρούω ὅπως διόλου τήν ἰδέα ἐκείνων πού χαρακτηρίζουν ἀργούς ὄλους ὅσοι δὲν ἀνακατώνονται στην πραχτική ζωὴ, ὅσοι δὲν κάνουν τίποτε, καθώς λένε, παρά στοχαζονται και θεωροῦν. Κατηγοροῦνε τά καλογερικά τάγματα πὺς δίνουνε θάρρος τῶν ἀκαμάτηδων και τῶν τεμπέλιδων. Μὰ πρέπει νά ἐξηγηθοῦμε. Βέβαια, εἶσαι ἀξιοκατάκριτος όταν ζῆς ἡσυχά, για νά μὴ κάνης τίποτε, για νά μὴ δουλεύης. Μὰ τὸ νά καταφρονᾷς τὴ δουλειά, για νά βλέπης ἀπὸ ψηλὰ τά πράγματα, για νά τὰ μελετᾷς θεωρητικά, αὐτὸ ἐξευγενίζει. Κάτου οἱ χειρόναχτες! Κάλιο νά εἶσαι ζυλοσκίστης, ἀν εἶναι αὐτοῦ ἡ φλέβα σου. Μὰ πάντα θλιβερό κάπως τὸ νά εἶσαι ζυλοσκίστης. Καί λοιπὸν ζυλοσκίστης εἶναι ὅλοι ἐκείνοι πού δὲν εἶναι θεωρητικοί, ὅλοι τους, τραπεζίτες, μηχανουργοί, βιομήχανοι κτλ., ὅλοι τους, ἐξὸν ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονες, τοὺς φιλόσοφους, τοὺς ποιητῆς, τοὺς στοχαστικούς, και τὸν ἠθικὸ και ἀγνὸν ἄνθρωπο, πού αἰσθάνεται. Γιατί ἕνα ὡραῖο αἰσθημα ἀξίζει ἕνα ὡραῖο ἔργο. Γιατί ἕνα ὡραῖο αἰσθημα ἀξίζει μιὰν ὡραῖαν πράξη.

φτότανε πού στοῦ διάλογο νά τονε βρῶ; Δὲ μπορῶ νά πᾶρω τὸ Βερετιέφ. Καί δὲν ξέρω κανένα ἄλλο. Ὁ διάλογος ξερεῖ σέ τί κατάσταση βρίσκουμαι. Ὅταν ὁ Ἀστακόφ θύμωνε μελέταε τὸ διάλογο.

Τούτη τὴ στιγμή τὰ μάτια του Ἀστακόφ πέσανε στή Ψυχὴ τῆς Τσέπης, πού στεκότανε ἡσυχός κι' ἀσάλευτος κοντὰ σ' ἕνα παραθύρι. «Νᾶρχόταν τούτος τάχα; σκέφτηκε. Μὰ τὸ ναί, δὲν ξέρω τί νά εἰπῶ, και τί νά κάμω». Καί τράβηξε κατὰ τὸν Μποντριακόφ.

— Μοῦ τυχε ἕνα παράξενο περιστατικὸ, εἶπε ὁ ἦρωας μας, μέ χαμογέλιο βιασμένο. Φανταστήτε ὅτι κάποιος νέος ἀγνωστός μου μέ κάλεσε σέ μονομαχία. Δὲ μπόρεσα νά ξεφύγω. Μοῦ χρειάζεται ἕνας μάρτυρας. Δεχοῦσαστε;

Μόλο πού ὁ Μποντριακόφ ξεχώριζε ὅπως ξέρουμε για τήν ψυχραιμία του σέ κάθε περίσταση, ὡστόσο σέ μιὰ τέτοια πρόταση, ἀνοιξε τὸ στόμα κ' ἔμεινε σάν ἀπολιθωμένος.

— Ναί, εἶπε ὁ Ἀστακόφ, θά σᾶς εἶμαι πολὺ ὑποχρεωμένος. Δὲν ξέρω κανέναν ἐδῶ. Σεῖς μόνο....

— Ὁχι, ὄχι, ὄχι, φώναξε ὁ Μποντριακόφ σάν νά τὸν ξαφνιάσανε στὸν ὕπνο του. Ὁχι, ὄχι, δὲ μπορῶ.

— Γιατί λοιπὸν; φοβόσαστε τὸ θόρυβο, ἢ τήν

Ἄς γυρίσουμε τώρα στοὺς καλδγερούς. Ὁ θεσμός αὐτός ὑψηλονότος, και ἡ φιλοσοφία πάντα θά τὸν ἐπιθυμῆση. Ὁ Ἅγιος Βενέδικτος, στὰ μάτια της, στίκεται πολὺ πῶς ἀπάνω ἀπὸ τοὺς νεώτερους βιομήχανους, πού τότε λένε τὸ θεσμὸ αὐτὸ κοινωνικὸ θάνατο. Για τὴ σκέψη, ὁ Ἅγιος Βενέδικτος εἶναι στὸν οὐρανὸ, κι ὁ βιομήχανος στή λάσπη. Ὅμως ὕστερα, ἦρθαν οἱ ἄνθρωποι τεμπέλιδες, μονάχα για νά κοιμᾶνται και για νά καλοτρῶνε, ἀνακατωθήκαν, και δὲν κάνουν τίποτε, και δὲ φιλοσοφῆσανε. Ὁ! βέβαια αὐτοὶ προξενοῦν ἀηδία· μὰ τί μέ μέλει ἐμένα; Αὐτοὶ δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ σοῖ μου. Ἐκεῖνοι εἶναι τῆς φυλῆς μου πού ψάξανε βαθιὰ για τὸ ὑψηλὸ, ὅποια κι ἂν εἶναι ἡ μορφή του. Ἀνοηταίνουνε σήμερα. Κρίνουν τοὺς θεσμούς αὐτοὺς μονάχα ἀπὸ κάποιες ὑλικές ὑπηρεσίες πού πρόσφεραν. Κουτί! δὲ βλέπεις πὺς αὐτὰ για κείνους δὲν εἶταν τίποτε, πὺς τὰ καναν ἔτσι στήν τύχη, δὲν εἶταν ὁ σκοπός τους αὐτὰ, γιατί ἔπρεπε κάτι νά κάνουν αὐτὰ καθεαυτὰ, δὲν εἶναι τίποτε.

K.

Ο ΑΞΕΧΑΣΤΟΣ (*)

B.

Οἱ ἀρχηγοὶ ὁμως τῆς Ἀντιπολίτευσης ἀποφασισμένοι νά μεταχειριστοῦν προτῆτερα ὅλα τὰ νόμιμα μέσα για νά διορθώσουν τὰ πράγματα τῆς πατρίδας τους ἦρθαν στήν Ἀθήνα για νά παρακαλέσουνε τὴν ἐλληνικὴ κυβέρνηση νά μεσολαβήση. Μὰ ὁ κ. Θεοτόκης τρέμοντας τὴν αὐλικὴ δυσμείνεια δὲν ἐτόλμησε οὔτε νά τοὺς δεχτῆ καθόλου. Τὰ πράγματα λοιπὸν ξεκολοουθοῦσαν τὸν κατήφορό τους· τὸ καζάνι γέμιζεν ἀτμούς κ' ἐπειδὴ δὲν εἶχε δικλιδα νά ξετμίση σίγουρα θά καταντοῦσε σέ καμιὰ δολοφονία του Ἀνώτατου. Καταλαβαίνετε πῶς τί βλάβη μποροῦσε νά φέρῃ ἕνα τέτοιο πρᾶμα.

Γι' αὐτὴ τὴν ἀνηπόφορη κατάσταση ἕνα μέσο πῶς ἀπόμεινε, ἡ Ἐπανάσταση. Ἄσαα!! θά οὐρλιάξουν οἱ φίλοι του Πρίγκηπα. Νά λοιπὸν πού τὸ μελογατῆ πὺς ἡ Ἐπανάσταση δὲν εἶχε σκοπὸ ἐθνικὸ, παρά γύρευε μεταρρυθμίσεις. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἀκόμα δὲν ἔμαθαν νά διακρίνουν, καθώς φαίνεται, τὴν αἰτία ἀπὸ τὸ σκοπὸ. Αἰτία τῆς Ἐπανάστασης εἶταν ἡ ὑπόφια του λαοῦ στήν ἐθνικὴ ἐργασία του Ἠγεμόνα και ἡ τυραννικὴ του διοίκηση. Ὅστε κι' ἀν ἀκόμα οἱ ἐπαναστάτες ἐβγαῖναν μέ πρόγραμμα

(*) Ἡ ἀρχὴ του στοῦ περασμένο φύλλο.

κακοτυχία; μὰ πιστεύω πὺς ὅλα θά μείνουνε μυστικά.

— Ὁχι, ὄχι, ὄχι, δὲ μπορῶ, ξανάλεγε ὡστόσο ὁ Μποντριακόφ πού πάντα πσιωγυρίζοντας ἀναποδογύρισε μιὰ καρέκλα.

Ἔτανε ἡ πρώτη φορὰ στή ζωὴ του πού ἀποκρινόταν μέ κάποια ἔκρηση. Καί τί ἔκρηση!

— Τουλάχιστο, ξεκλούθησε ὁ Ἀστακόφ, πᾶνοντας του ἀπὸ τὸ χέρι, νά μὴ μιλήστε σέ κανέναν για ὅ,τι σᾶς εἶπα.

— Ὁχι, ὄχι... δηλαδή ναί... ναί... ἀποκρίθηκε ὁ Μποντριακόφ· συχωράτε με, δὲν ξέρω πού βρίσκουμαι. Καί χάθηκε μέσα στὸν κόσμο.

— Θά εἰπῶ αὐριο σ' αὐτὸν τὸν κύριο, ἔλεε μέσα του ὁ Ἀστακόφ, πὺς δὲ μπόρεσα νά βρῶ μάρτυρα, κι' ἄς κάμει ὅπως μπορεῖ, κι' ὁ διάλογος νά τὸν πάρη.

Ὅστόσο ὁ χορὸς ξεκλούθησε.

Ὁ Ἀστακόφ θάφευγε τὴν ἴδια στιγμή· μὰ δὲν εἶταν τρόπος νά φύγῃ πρὶν ἀπὸ τὴ μαζούρα. Καί δὲν εἶταν δυνατό νάφρησῃ νά θριαβέψῃ ὁ ἀντίπαλός του. Για κακὴ τύχη του Ἀστακόφ, ὁ χορὸς δὴγόντανε ἀπὸ ἕνα νέο μέ μακρὰ μαλλιά, στενά στήθια, πού ἀπάνου του ξεδιπλωνότανε ἕνας πλατιὸς κυματιστὸς λαϊμοδέτης, μεταξωτός, καρφωμένος μέ

καθαρὰ ἀντιπρίγκηπικὸ, πάλι ὁ χαραχτήρας του κινήματος θά εἶταν ἐθνικὸς ἀπὸ ἡ πολιτικὴ του Πρίγκηπα, και ἡ ἐξωτερικὴ και ἡ ἐσωτερικὴ, κάθε ἄλλο μποροῦσε νά μᾶς φέρῃ παρὰ τὴν Ἐνωσῆ. Μὰ οἱ ἐπαναστάτες μιὰ κι' ἀποφασίσανε νά πιάσουνε τὰ ντουφέκια νομίσανε πὺς ἔπρεπε νά ζητήσουνε ὀριστικὴ γιαιτριά του κακοῦ κηρύχοντας τὴν Ἐνωσῆ μέ τὴν Ἑλλάδα. Σήκωσαν λοιπὸν τὴν Ἑλληνικὴ σημαία

1ο) Γιατί γυρεύοντας τὸ ὅλο ἐλπίζανε πὺς θά παίρνανε κάτι περισσότερο παρὰ ἂν ζητοῦσαν τὸ και τό.

2ο) Γιατί δὲ θέλανε νά χτυπήσουνε φανερὰ τὸν Πρίγκηπα και νά τὸν ἐκθέσουνε στήν Εὐρώπη τόσο πολὺ γιατί κι' ἂν δὲν εἶτανε τόσο καλὸς εἶτανε ὁμως Ἑλληνας. Γι' αὐτὸ στα ἔγγραφα τῆς Ἐπανάστασης πρὸς τοὺς προξένους δὲ δικαιολογίεται τὸ κίνημα τόσο ἀπὸ τὴν κακοδιοίκηση ὅσο ἀπὸ τὴν ἀνυπομονησία του Κρητικὸν λαοῦ για τὴν ἀργοπορία τῆς Ἐνωσης.

3ο) Γιατί φοβόντουσαν οἱ ἐπαναστάτες πὺς μποροῦσαν αἱ Δυνάμεις διώχοντας τὸν Πρίγκηπα νά μᾶς στείλουνε κανένα φράγγο, πρᾶμα τὸ ὅποιο θά ἐσήμαινε ἐπίσημη ὀπισθοδρόμηση στοῦ ἐθνικὸ ζήτημα. Σηκώσανε λοιπὸν τὴν ἐλληνικὴ σημαία για νά κατένε οἱ Εὐρωπαῖοι πὺς κι' ἂν φύγῃ ὁ Πρίγκηπας, ὁ ἀντικαταστάτης του πρέπει πάντα νάναί Ἑλληνας, γιατί τὸ ἐθνικὸ μας αἰσθημα δὲ θά ἀνεχότανε ὁ διάδοχος ἐνὸς Ἑλληνα ἀρμωστῆ νάναί ξένος· και

4ο) Γιατί νομίζανε οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Ἐπανάστασης πὺς δὲν εἶταν ἀδύνατο, ἀν σηκώνονταν ὅλη ἡ Κρήτη στοῦ ποδαρῆ, νά ἐξαναγκαστοῦνε ἀπὸ τὴν ἠθικὴ πίεση οἱ Δυνάμεις νά ἀναγνωρίσουνε ἡ νάνεχτοῦνε μιὰ κατάσταση οὐσιαστικὰ ἐνωτικὴ. Τώρα ποιὸς ἐμπόδιζε τὸν κοινὸν αὐτὸν ἀγῶνα και για ποιὸ σκοπὸ, εἶπαμε παραπάνω. Τούτο μονάχα εἶναι ἀνάγκη νά νοιώσουμε πὺς ἂν και μοναδικὸς λόγος τῆς Ἐπανάστασης εἶταν ἡ πολιτικὴ του Πρίγκηπα, οἱ ἐπαναστάτες ὅταν ζητοῦσαν Ἐνωσῆ ἢ κάτι παρόμοιο, τὸλεγαν μ' ὅλη τὴν εὐλικρίνεια γιατί τὴν ἐθνικὴ πρόοδο του τόπου ζητοῦσαν. Κι' ἄς μὴ μὲ πῆ κανένας πὺς τὴν ἐλληνικὴ παντιέρα σήκωσαν για νά ξελογιάσουν τὸν ἀπλὸ λαό. Γιατί εἶμαι σέ θέση νά γνωρίζω και τὸ βεβαιῶνω στοῦ λόγου τῆς τιμῆς μου πὺς κι' ὁ τελευταῖος ἐπαναστάτης του Θερισιανοῦ κινήματος εἶχε χωνέψει τέλεια και τίς ἀφορμὲς του κινήματος και τοὺς σκοπούς του. Τόσο μαλιστα

μιὰ χοντρή καρφίτσα χρυσοῦ. Εἶχε τῆνομα πὺς εἶτανε ἕνας εὐγενὴς πού κάτεχε τίς συνήθειες και τὰ φερσίματα του μεγάλου κόσμου, κι' ἄς μὴν ἔζησε στήν Πετρούπολη παρὰ ἔξη μῆνες, και δὲν τὸν ἰδεχόντανε σπῆτι τους παρὰ δύο συμμαθητᾶδες του ρωμοῖο, πού εἶτανε πλούσιοι ἀπὸ τὸ ἐμπόριο του σταριῶ.

Τούτος εἶτανε πού διέπυνε τοὺς χορούς σ' ὅλο τὸ νομὸ τῆς Τούλας· εἶδνε τὸ σημάδι στοὺς μουσικάντες χτυπώντας τίς ἀπαλάμες του και μέσα στὸν ἦχο τῆς τρουμπέτας και τὰ νιαουρίσματα του βιολιοῦ φώναζε μέ ψευτοφωνή: «En avant deux» ἢ «Grande chaîne» ἢ «A vous mademoiselle» και πέταε ἀκατάπαυτα μέσα στή σάλα, χλωμός και πνιγμένος στὸν ἴδρωτα. Δὲν ἀρχίζε ποτέσ τὴ μαζούρα πρὶν ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα. «Στὴν Πετρούπολη, ἔλεγε, θά σᾶς βάσταγα στοῦ ποδαρῆ ὡς μέ τίς δύο ὥρες τῆς αὐγῆς».

Ὁ χορὸς φαίνότανε πὺς κράταε πολὺ στὸν Ἀστακόφ. Περιπλανιότανε σάν ἴσκιος, ἀπὸ τὸ σαλόνι στή σάλα του χοροῦ, ἀλλάζοντας ἀπὸ καιρὸ σέ καιρὸ ψυχρὸς ματιές μέ τὸν ἀντίπαλο του, πού δὲν ἔφινε κανένα χορὸ νά περάσῃ χωρὶς νάνακατωθῆ, και δίνοντας μισὲς ἀπάνκριες στοῦ φιλοξενητῆ του, πού φαίνότανε θλιμμένος για τὴ στενοχώρια πού ξεχώριζε.

σταθερά εμειναν οι επαναστάτες στον εθνικό δρόμο ώστε οι προξένοι στο τελευταίο έγγραφό τους με χρονολογία 17)30 του Οχτώβρη 1905 προς το προεδρείο έλεγαν πως αν κ' η επανάσταση κανένα δεν έκαμε λόγο για εσωτερικές μεταρρυθμίσεις μιλώντας ταυτα οι Δυνάμεις αποφασίζουε κ.τ.λ.

*

Έδώ όμως είναι ανάγκη να σταθούμε για ν' ανασυνταχτούμε και να μπορούμε να άνθεξουμε στα τρομερά όβουζια του κ. δημοκοποπνίχτη.

«Έπρεπε λείει, να βρεθούμε κρητικοί να πάνε με το μέρος των προξένων;» Κι' αυτά τα λείει γιατί νομίζει πως στη Θερισική επανάσταση κρυβότανε κάποιος δάχτυλος, όπως λένε κ' οι άγρυπνοι πατριώτες. Καταλαβαίνει μάλιστα κανένας πως εδώ μιλά για δύο προξένους, το Γάλλο και τον Ίταλό. Μά θα τότε ρωτήσουμε και μεις: Αφού λείει πως κατά συμβουλή τῶ δυνῶν αὐτῶν προξένων γίνηκε ἡ επανάσταση, πως εξηγείται ἡ λύσσα τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Χωροφυλακῆς καὶ τῶν ἄλλων Ἰταλῶν ἀξιωματικῶν ἐναντία τῆς Ἐπανάστασης; Ἡ κάνει πως δὲν ξέρει τὴν ἐστρατεία τοῦ Ἰταλοῦ ὑπομοιράρχου κ. Μπάρνια στο Θέρισο καὶ τὴ σύγκρουση ποὺ ἐπακολούθησε μεταξύ επανάστασης καὶ χωροφυλακῆς ποὺ σκοτωθῆκανε μάλιστα δύο χωροφυλάκοι; Ἡ ξεχνᾷ τίς περιφημὲς διαταγῆς τοῦ Μόναχο ποὺ ἔδινε χρηματικὲς ἀμοιβῆς καὶ ἐπαινοὺς στοὺς χωροφυλάκους ποὺ χτυπιόντουσαν με τοὺς επαναστάτες; Ἡ δὲν ἔχει εἶδηση γιὰ τὰ μεσαιωνικὰ βρασιωνιστήρια ποὺ ἔπαθαν ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς νέμ ἀπὸ τοὺς καλύτερους τῆς κοινωνίας μας γιὰτὶ φώναζαν ἀζήτω ἡ Ἐπανάστασις» ὅταν εἶδαν ὁλόκληρο πολεμικὸ νὰ φέρη ἀλυσσοδεμένους μερικὸς επαναστάτες ἀπὸ τὸ Σέλινο; Ἡ ἐλησμόνησε τὸ θανατικὸ πάθος στὴν ἀρχὴ τῆς Ἐπανάστασης μεταξύ τῶν Ἰταλῶν τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῶν φίλων τοῦ Θερίσου; Καὶ πως θὰ ἐξηγήσουμε αὐτὸ τὸν ἄγριο κατατρεμὸ ἂν δεχτοῦμε τὴ γελοία ὑπόθεσις πως ἡ Ἐπανάσταση εἶτανε σχέδιο Ἰταλικὸ; Ἡ μήπως ἐπιτρέπεται νὰ νομίζουμε πως μπορούσαν οἱ Ἰταλοὶ ἀξιωματικοὶ νὰ μὴν ἐγνωρίζαν τὴν Ἰταλικὴ πολιτικὴ καὶ γι' αὐτὸ πηγαίνανε κόντρα τῆς; Μά θὰ μῶ πῆτε, γιὰτὶ ἡ ἐχτρότητα αὐτῆ τῶν Ἰταλῶν δὲ βᾶσταζε ἴσαμε τὸ τέλος; Τὸ πρᾶμα θὰ ἐξηγηθῆ ἀμέσως, ἂν καὶ γιὰ νὰ βροῦμε ἐκεῖνο ποὺ ζητούσαμε μᾶς χρειάζότανε νὰ μάθουμε τὴ στάση τῶν Ἰταλῶν ἀξιωματικῶν στὴν ἀρχὴ τοῦ κινήματος.

Εἶναι γνωστὸ πως μόλις ἀκούστηκε πως στὸ Θέρισο βγήκαν επαναστάτες, ὁ Πρίγκηπας γίνηκε θεριό. Ἀμέσως ἐπροσκάλεσε τοὺς προξένους καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν διεθνῶν στρατευμάτων λέγοντας πως τὸ κίνημα πρέπει νὰ χτυπηθῆ κατακέφαλα καὶ σκούζοντας πως δὲν εἶχε διόλου εθνικὸ χαραχτήρα. Οἱ προξένοι ὁμως, ὡς ἄνθρωποι λογικοὶ ποὺ εἰντούσαν ἀποφασίσανε πρὶ νὰ λάθουνε βίαια μέτρα, νὰ στείλουνε ὅσω τὸ Γάλλο συνταγματάρχη κ. Λουμπάνσκη γιὰ νὰ δῆ τί ζητοῦνε ἐπὶ τέλους οἱ επαναστάτες. Ὁ Λουμπάνσκη μίλησε πολλὴ ὥρα με τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ κινήματος καὶ ἀφοῦ ἄκουσε με ἐκπληξη—εἶχε μόλις ἔλθει στὴν Κρήτη—τοὺς λόγους τῆς Ἐπανάστασης, γύρισε στὸ Παλάτι κι' εἶπε με θάρρος στὸν Πρίγκηπα: «Ἰψηλότατε οἱ επαναστάτες φαίνεται πως ἔχουνε δίκιο». Καὶ γιὰ νὰ νοιώσετε καλά τὴ σημασία ποὺ ἔχουνε τὰ λόγια αὐτὰ πρέπει νὰ πούτε λίγα γιὰ τὸ Λουμπάνσκη ἀφοῦ καὶ γιὰ τὴ φιλία τοῦ μᾶς κατηγορήσαν.

Συνταγματάρχης τοῦ μηχανικοῦ βγαλμένος ἀπὸ τὴν ἀνώτερη πολυτεχνικὴ σχολὴ τοῦ Παρισιοῦ εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ μορφωμένους ἀξιωματικούς τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ δημοκράτης ἴσαμε τὸ κόκκαλο καὶ λογογράφος γνωστὸς στὴν πατρίδα του. Ὁ εὐγενὴς αὐτὸς καὶ φιλελεύθερος ἀξιωματικὸς εἶταν ὁ πρῶτος Ἐυρωπαϊὸς ποὺ τὸ δίκιο τῆς Ἐπανάστασης φώναζε καὶ στὸν Πρίγκηπα καὶ στοὺς προξένους. Μά ὁ Πρίγκηπας δὲν ἐχαμπάριζε ἀπὸ τέτοια καὶ ζητούσε κάθε μέρα νὰ βγοῦνε τὰ Ἐυρωπαϊκὰ στρατεύματα κ' ἡ χωροφυλακὴ καὶ νὰ χτυπήτουν τοὺς Ἐπαναστάτες. (Κοίταξε καὶ τὴν κίτρινη βίβλο τῆς Γαλλίας τοῦ 1905). Μά τὰ λόγια τοῦ Λουμπάνσκη καὶ ἡ φρόνιμη διχωγὴ τῶν Ἐπαναστατῶν ἔκαναν τοὺς προξένους νὰ μὴ ὑπακούσουν στὰ θηριώδικα αἰσθήματα τοῦ Πρίγκηπα καὶ νὰ ζητήσουν κάποια λύση τοῦ ζητήματος χωρὶς αἷμα, ἂν εἶταν δυνατό. Ὁ Πρίγκηπας τοὺς κατηγορήσε γι' αὐτὸ στὶς Κυβερνήσεις τους (κοίταξε καὶ τὴν κίτρινη βίβλο) κ' ἄρχισε νὰ τοὺς φέρνεται με τρόπο κάθε ἄλλο παρὰ διπλωματικὸ. Κ' εἶτι ἡ ἀρχικὴ διαφωνία κατάντησε σὲ ἔχτρα καὶ γιὰ τὸν αὐτὸ λόγὸ ὁ ἀρχηγὸς τῆς Χωροφυλακῆς ἔπαψε πιά νὰναί τυφλὸ ὄργανο τῆς Αὐλῆς καὶ νὰ πολεμᾷ λυσσασμένα τὸ Θέρισο. Νὰ λοιπὸν οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους οἱ προξένοι σιγά-σιγά ἐπῆγαν με τὸ μέρος τῆς Ἐπανάστασης.

*

Μά καθὼς ὁ ἀρθογράφος ἀφίνει νὰ νοιώσουμε, ὁ

Πρίγκηπας τάχε μόνο με τὸ Γάλλο καὶ τὸν Ἰταλό προξένο ἐνῶ με τὸ Ρούσσο καὶ τὸν Ἄγγλο τὰ πῆγαινε καλά. Τὸ πρᾶμα εἶναι ἀπλοῦστατο γιὰτὶ αὐτοὺς τοὺς ἐπηρέαζε περισσότερο με τοὺς ψηλοὺς του συγγενῆδες καὶ γι' αὐτὸ εἶχαμε τὴν τρομερὴ καταδίωξη τῶν επαναστατῶν ἀπὸ τὰ ρούσικα καὶ τὰ ἐγγλέζικα στρατεύματα.

Μά ἤρθε καὶ μᾶς ἡ σειρά μας νὰ ρωτήσουμε;

Ἐπρεπε ὁ Πρίγκηπας νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς προξένους νὰ βάλουνε τοὺς στρατοὺς τους καὶ νὰ χτυπήσουνε κρητικούς καὶ μάλιστα ἀφοῦ μαζὺ θὰ χτυποῦσανε καὶ τὴν ἑλληνικὴ σημαία;

Ψέματα εἶναι αὐτὸ ποὺ εἶπε ὁ ὑφυπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Λόρδος Πέρου στὴν Ἀγγλικὴ βουλή, πως δηλαδὴ ὁ Πρίγκηπας ζήτησε τὴν αὐξηση τοῦ Ἐυρωπαϊκοῦ στρατοῦ γιὰ νὰ χτυπηθῆ ἀποτελεσματικὰ ἡ επανάσταση;

Ψέματα εἶναι πως ὁ Πρίγκηπας ζήτησε ἀπὸ τοὺς προξένους νὰ κηρύξουνε τὸ στρατιωτικὸ νόμο, τὴ λογοκρισία τῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων κ.τ.λ. κ.τ.λ. νομίζοντας πως εἶτι θὰ στενοχωροῦσε τὴν επανάσταση; (Κοίταξε καὶ τὴν κίτρινη βίβλο).

Ψέματα εἶναι πως ὁ φίλιανός του Ρούσσοσ συνταγματάρχης Οὐρμπάνοβιτς ἐξεστράτεψε ἐναντίο τῶν επαναστατῶν κ' ἔκαμε μεγάλες μάχες στὸ Ἀτσικόπουλο, στὸν Ἀρμυρὸ κι' ἄλλοῦ, στὶς ὁποῖες σκοτώθηκαν πολλὰ ἀπὸ τὰ πρῶτα παλληκάρια τῆς Κρήτης; Κι' ἂν τυχόν μᾶς πῆ πως αὐτὰ τὰ ἐνέργησε ἀπὸ δικὸ του, θ' ἀρνηθῆ τοῦλάχιστο πως ἂν ἤθελε ὁ Πρίγκηπας νὰ τονὲ μολοδισῆ θὰ τὸ κατόρθωνε;

Κ' ἔπρεπε λοιπὸν ὁ Ἀξέχαστος—ὅπως τονὲ λείει ὁ φίλος μας—τὸ ἑλληνικὸ βασιλόπουλο, ὁ Ἀρραβῶνας κ.τ.λ. νὰ βάζῃ Ἐυρωπαίους νὰ σκοτώσουνε κρητικούς;

Μά ὁ κ. ἀντιπολιτικάντης—μωρὲ λέξη ποὺ τὴ βρήκει!—εἶχε λόγους νὰ πιστεῦῃ πως μεγάλο μέρος ἀπὸ τὰ ἔξοδα τοῦ Θερίσου εἶχε δώσῃ ὁ Ἰταλὸς προξένος.

Καὶ γιὰτὶ τάχα; Μονάχα ὁ «Νουμάς» θὰ παίρῃ ἀπὸ τὸ πασλαβιστικὸ κομιτάτο; Γιατὶ νὰ μὴ παίρνομε καὶ μεις ἀπὸ κανένα—ἂν ὑπάρχει—πανλατινιστικὸ; Εἶναι ντροπὴ, γιὰ νὰ μὴν πῶ ξετσιπωσιὰ, νὰ λῆ κανένας τέτοια πρᾶματα. Μόνο οἱ συκοφάντες κάνουνε πως δὲν ξέρουνε πως τὴν Ἐπανάσταση τοῦ Θερίσου τὴ βᾶσταζάνε κυρίως οἱ ἔμποροι τῶ Χανιώ. Κι' αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ παρηγορη-

μέσα στὸ πρόσωπο τοῦ ἐπισκέπτη του. Τέλος ἡ μαζούρα, ἡ τόσο ἀποθυμιμένη, ἀντιλάησε. Ὁ Ἀστακόφ πῆγε νὰβῆρη τὴ ντάμα του, ἔφερε δύο καθίσματα, καὶ πῆγε νὰ καθίσῃ μαζί τῆς στὰ τελευταῖα ζευγάρια, σκεδὸν μπροστὰ στὸ Στελτσίνσκη.

—Φαίνόσαστε πως στενοχωριόσαστε, κύριε Ἀστακόφ, εἶπε ἡ Ναντέζντα γυρίζοντας κατὰ τὸν καθαλιέρο τῆς, τὸν καιρὸ ποὺ ὁ νέος διευθυντῆς τοῦ χοροῦ ἀνοίξε τὴ μαζούρα παίρνοντας κοντὰ του τὴ ντάμα του, καὶ χτυπώντας τὰ τακούνια του ὡς κόντα ποὺ ξελακάει.

—Ἐγὼ; εἶπε ὁ Ἀστακόφ. Ὀλότελα. Τί σᾶς ἔκαμε νὰ τὸ σκεφτήτε;

—Ἡ ἔκφραση τοῦ προσώπου σας. Σᾶς ἐκοίταζα. Ἦστερα ἀπὸ τὸν ἐρχομὸ σας, δὲν ἐχαμογελάσατε οὔτε μιὰ φορὰ. Σεῖς, κύριοι ἄνθρωποι θετικοί, δὲν πρέπει νὰ παίρνετε ὕφος Βύρωνα. Ἀφήστε το νὰ τὸ παίρνομε οἱ ποιητάδες.

—Βλέπω, Ναντέζντα Ἀλεξέιβνα, πως πολλὲς φορὲς μοῦ δίνετε τὸν τίτλο ἀνθρώπου πραχτικοῦ, εἶτι σὰ νὰ παιζογελάτε με παίρνετε γιὰ ἄνθρωπο ψυχρὸ καὶ φροντιστικὸ, ἀνίκανο γιὰ κάθε ψηλό, μὰ μπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω πως αὐτοὶ οἱ πραχτικοὶ ἄνθρωποι ἔχουνε πολλὲς φορὲς μέσα στὴν καρδιά β-

θεῖα μυστήρια ποὺ δὲν ἀξιώνουνε νὰ τὰ ξαπλώνουνε μπροστὰ στοὺς ἀδιάφορους, καὶ προτιμᾶνε νὰ τὰ κρατᾶνε σιωπηλὰ μέσα στὴν ψυχὴ τους.

—Τί θέλετε νὰ εἰπῆτε;

—Τίποτα θὰ τὸ μάθετε ἴσως ἀργότερα.

Τὴν ἴδια στιγμὴ ἡ κόρη τοῦ ἀφέντη τοῦ σπιτιοῦ ζύγωσε τὴ Ναντέζντα, κρατώντας ἀπὸ τὸ χέρι τὸ Σταλτσίνσκη καὶ ἕναν ἄλλο καθαλιέρο, ποὺ φόραε γαλάζια ματογκάλια.

—Ἡ ζῶη ἢ ὁ θάνατος [ρώτησε γαλλικά.

—Ἡ ζῶη! φώναξε ἡ Ναντέζντα δὲν ἔχω τίποτα νὰ κάμω με τὸ θάνατο.

Ὁ Στελτσίνσκης ὑποκλίθηκε. Εἶτανε κείνος ποὺ θάκλεζε αὐτὰ τὰ δύο ὀνόματα, καὶ ποὺ κράτησε γιὰ δικὸ του τὴ «ζῶη». Ἡ Ναντέζντα ἔφυγε μαζί του γιὰ νὰ κάμῃ ἕνα γύρο τῆς μαζούρας, τὸν καιρὸ ποὺ δὲ θάνατος με τὰ γαλάζια ματογουάλλια, τοὺς ἀκούθησε πηδώντας με τὴ δεσποινίδα Ἀχιλίνη.

—Πίστε μου, σᾶς παρακαλῶ, ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ κύριος Στελτσίνσκης; ρώτησε ὁ Ἀστακόφ τὴ Ναντέζντα, ὅταν ἐγύρισε κ' ἔκατσε κοντὰ του.

—Εἶναι ἀκόλουθος τοῦ διοικητῆ. Εἶναι ἕνας χαριτωμένος νέος ὄχι ρούσσοσ, ὅπως θὰν τὸ εἶδατε, καὶ λίγο κουτοπερήφανος. Τόχουνε βλέπετε, στὸ αἶ-

μα (!). Πιστεῦω πως δὲ θάχετε ἀνακατώματα μαζὶ τοῦ ἀπ' ἀφορμὴ τῆς μαζούρας.

—Ὁ! ὄχι, εἶπε ὁ Ἀστακόφ, ὕστερα ἀπὸ μιὰ στιγμὴ ποὺ κόμπιασε.

—Εἶμαι τόσο λησμονιάρη!

—Μά δὲ θὰ παραπονιόμουν, ἂ δὲν εἶχα ἐπιθυμιὰ νὰ χορέψω μαζί σας.

—Εἶν' ἀλήθεια πως πεθυμοῦσατε νὰ χορέψετε μαζί μου;

Ὁ Ἀστακόφ τῆς ἀποκρίθηκε με κομπλιμέντο λίγο-λίγο προχώραε. Ἡ σκέψη τῆς μονομαχίας ποὺ θὰ γινότανε τὴν ἄλλη μέρα, τοῦ ρέθιζε τὰ νεῦρα, τοῦ δινε στὰ λόγια τὴν ἠρμὴ καὶ τὸν ἔσπραχνε νὰ λῆ αἰσθήματα μεγαλωμένα, ποὺ ἡ ψυχραιμία ποτὲς δὲ θᾶφινε νὰ φανοῦνε. Ἐπειτα ἡ Ναντέζντα εἶτανε τόσο ὁμορφη, με τὰ χαμηλοματιάζματά τῆς καὶ τὰ προσκαλεστικὰ τῆς χαμογέλια ποὺ τὴν ἔνοιε τοῦ δὲν μπόραε καλὰ-καλὰ νὰ ἀδράξῃ! Οἱ ματιές του δὲν ἔβλεπον ἔχανε μιὰ ἔκφραση μυστικὴ καὶ μελαγχολικὰ. Τὰ λόγια του εἶτανε γιομάτα ἀπὸ γιγξιές ὅλο θλίψη καὶ λεπτὸ παράπονο. Τέλειωσε με μιὰ ξεχείληση γιὰ λογαριασμὸ τῶν γυναικῶν, τῆς ἀγάπης, γιὰ τὸ μέλλο του, καὶ γιὰ τὸν τρόπο ποὺ ἔ-

1) Οἱ Πολωνέζοι.

τικό φημείο, πώς στον τόπο μας υπάρχουνε χαραχτήρες και άρχές πολιτικές, γιατί βέβαια ο έμπειρος πούδωσε 500 ναπολεόνια δεν περιμένει να μπή αύριο σε θέση για να τὰ πάρη πίσω. Και πρέπει άκόμα να μάθη πώς το επαναστατικό ταμείο ήταν πάντα φτωχότατο και πώς στο τέλος άρχισε να γονατίζει ή 'Επανάσταση για λόγους οικονομικούς.

Ο «Νουμάς» θά ξέρη βέβαια πώς οι αντιπρόσωποι τής 'Επανάστασης στην 'Αθήνα ζητιάνευαν συντρομές για τον άγωνα πουλώντας επαναστατικά γραμματόσημα και γραμμάτια. Κι' αυτό που λείει πώς οι καραμπινιέρδες έπιναν στην ύγεια του καινούργιου 'Ηγεμόνα είναι: χοντρό ψέμα. Γιατί όσο βαστούσε ή 'Επανάσταση κανένας λόγος δεν έγινε ούτε δώ ούτε στην Ευρώπη για καινούργιο 'Ηγεμόνα. 'Επειτα, καθώς και παραπάνω είπαμε, οι 'Ιταλοί τής χωροφυλακής ήταν οι πιο θανατικοί όχτροί του Θέρισου.

*

Μά λείει ο άρθρογράφος πώς Τούρκοι κι' 'Οθρίο έβουήθησαν τον 'Αγώνα, άν και ξεχνώντας στο παραλήρημά του το μολογά πώς ο Βενιζέλος σ' ένα του γράμμα προς τους Μπέηδες του Κάστρου έλεγε πώς κή 'Επανάσταση έγινε για την εθνική άποκατάσταση του τόπου». Το όποιο σημαίνει πώς ή 'Επανάσταση δεν έλεγε άλλα στους μπέηδες για να τους τραβήξη, άφου το μυστικό αυτό γράμμα παράπεσε από τυχαίο λόγο. Μά θα πητε: Πώς Τούρκοι να συντρέχουνε κίνημα εθνικό και να στέλνουνε, άν δεχτούμε πώς στείλανε—γιατί αυτό στην τιμή μου δεν το ξέρω—παράδες; Πρώτα πρέπει να μάθετε πώς ή έσωτερική κατάσταση ήτανε και γι' αυτούς άβάσταχτη. Ο Πρίγκηπας φέρθηκε προς το μουσουλμανικό στοιχείο όπως και προς τὰ χριστιανικό· άπομάκρυνε δηλαδή από κοντά του τους μορφωμένους και τους σοβαρούς και περιμάζεψε τους πιο άσημους και περιφρονημένους. Μά χωρίς το λόγο αυτό, πρέπει να μάθετε πώς οι μουσουλμάνοι λάβανε άνάγκη προστασίας από την 'Επανάσταση. Γιατί ή 'Αύλη για να κατηγόρησεν την 'Επανάσταση στην Ευρώπη και να προκαλέσεν βίαια μέτρα εναντίον της—άκούτε, άναγνώστες του «Νουμά»—έθαζε και σκοτώνανε ή κλέβανε Τούρκους στα χωριά για να νομιζούνε οι πρόξενοι πώς επαναστάτες από φυλετικά πάθη τους κακοποιούσανε. Μά άφου τὰ επαναστατικά άποσπάσματα διαταγμένα από

νιωθε την εύτυχία... Μια μέρα πρωμού από το θάνατο που μόραε νάρη, ο 'Αστακόφ άπολύθηκε σε μια έρωτολογία άλληγορική με τή Ναντέζντα. Κείνη άκουε ποσειεχτικά, σηκώνοντας το κεφάλι, κάνοντας τάχα πώς ξαφνιάζεται, και άφίνοντας κάποιες παρατήρησεις δειλές. Πολλές φορές κομένη από τους χορευτάδες ή κουβέντα ξαναρχίζει πάλε κ' έπαιρνε γύρισμα φιλιάτικο. Ο 'Αστακόφ ρώτησε τή Ναντέζντα για τὰ ίδια της αίστήματα, για τις συμπάθειες της. Κείνη άποκρινότανε σαν παιζογελάστρα, όταν ξαφνικά, για μεγάλο ξαφνικό του 'Αστακόφ, και άπάνου σε μια θανατίσιμη ματιά που τής έριχνε, του είπε ή Ναντέζντα,

— Πότε φεύγουμε;

— Πώς; είπε ο άλλος άποσβολωμένος.

— Σας ρωτάω πότε θα γυρήστε σπίτι σας;

— Στο Σάσσοβο;

— 'Όχι, όχι, σπίτι σας. στην άλλην έξοχή, όπου μηνέσκετε, που είναι εκατό βέρσια από δώ.

— Πεθυμούσα πολύ να γυρίσω το ταχύτερο, είπε ξαναπαίρνοντας την παθητική του όψη. Και λογαριαζώ να φύγω αύριο... άν είμαι στη ζωή. 'Εχω τόσες δουλειές! Μά γιατί σας ήρτε ή ίδια να μου κάμετε μια τέτοια έρώτηση;

το 'Επαν. Προεδρείο έπιάσανε όσους μόρασαν ενόχους κι' ανακαλύφτηκε πώς είντουσαν κυβερνητικοί, τότες οι Τούρκοι στείλανε γράμματα κ' εκφράζανε την εύγνωμοσύνη τους στην 'Επανάσταση ζητώντας να εξακολουθήσεν ή προστασία των άγροτικών περιουσιών τους. Τι φυσικώτερο παρά να δώσουν και παράδες—άν έδωσαν—για να πληρώνονται τούλάχιστο οι φρουρές που φύλαγαν τὰ μετόχια τους;

Μά λείει και για κάποια λίστα των φίλων βουλευτάδων που έδωσε ο Βενιζέλος το 1901 στα πρόξενα παραφουσκωμένη μάλιστα—όπως λείει—για να δείξη πώς ήταν πολλοί αντιπριγκηπικοί. Θα δώσω μια συμβουλή στον άρθρογράφο να μη γράφη ποτέ πράμα άν δεν το εξακριβώνη θετικά γιατί άλλιοις μου δίνει το δικαίωμα να τονέ λείω κακόπιστο. Το περιστατικό αυτό έχει έτσι δά. 'Όταν άρχισε τις έργασίες της ή βουλή του 1901 ο Βενιζέλος έστειλε με το φίλο του βουλευτή κ. Σκουλά μια σημείωση στον Παυλογεώργη—που δεν ήταν τότε πολιτικός του φίλος—και του πρότεινε άν ήθελε ενώνοντας τους δικούς τους βουλευτές με τους Βενιζελικούς να εκλεχτή πρόεδρος και τούτο τόκανε ο Βενιζέλος για να χτυπήσεν το Μιχελιδάκη. 'Η σημείωση αυτή είχε όλα τὰ όνόματα των Βενιζελικών και Παυλογεωργικών βουλευτών που θάδιδαν ψήφο στον Παυλογεώργη. Πρέπει να πούμε πώς τότες ήτανε φίλοι του Παυλογεώργη κι' ο Κατζουράκης—που τον αναφέρει δά κι' ο άρθρογράφος—και μερικοί άλλοι που ίσαμε την τελευταία στιγμή έμειναν άφοσιωμένοι στην 'Αύλη. Αυτή τή σημείωση ο Παυλογεώργης έπήγε στο Παλάτι για να δείξη πώς μολονότι μπορούσε να εκλεχτή πρόεδρος δεν τόκανε για να μη προκαλέσεν διάσπαση στο κόμμα.

'Η συκοφάντρα όμως 'Αύλη καταχράστηκε τή ιδιόγραφη αυτή σημείωση του Βενιζέλου και δείχνοντάς τηνε στους φίλους της έλεγε πώς βρήθηκε στα πρόξενα που την είχε δώσει ο Βενιζέλος για να δείξη τον αριθμό των αντιπριγκηπικών βουλευτών. Σε κάποιο καιρό ρίχτηκε από το παλάτι ή ρουκέτα πώς ήταν έτοιμη ή 'Ένωση με ή σημείωση αυτή του Βενιζέλου τηνε ματαίωσε!!!

Κι' όσο για τον άνοιχτό πόλεμο—όπως λείει—που έστήσανε από την άρχή οι πρόξενοι—για ποιο λόγο, παρακαλώ;—σ' έκείνονε και στο έργο του(!), πρέπει να καταλάβη πώς αυτό είναι μια νοσηρή έπίμονη ιδέα που κόλλησε σε μερικώ το μυαλό χωρίς κριμά βάση.

— Δεν ξέρω.

— 'Ότόσο...

— Παραξενεύομαι για έναν άνθρωπο που φεύγει αύριο, και που με ρωτάει σήμερα για το χαραχτήρα μου.

— Μά επιτρέψτε μου...

— Διαβάστε αυτό. Είπε ή Ναντέζντα· και του άπλωσε το τυχαίο από ένα κουφέτο που πήρε από ένα γειτονικό τραπέζι. 'Υστερα σηκώθηκε και πήγε για νάνταμωση τή Μαρία, που έρχόταν με μιαν άλλη κυρία να τή γυρέψουνε για μια φιγούρα του χορού. Ο 'Αστακόφ έριξε τὰ μάτια του στο χαρτί, και διάβασε τυπωμένο με ζουκμα ψηφια γαλλικά: Qui me negligé me perd. 'Όταν σήκωσε το κεφάλι άπάντησε τή ματιά του Στελτσίνσκη καρφωμένη άπάνου του με θυμό συγκρατητό. Ο 'Αστακόφ άκούμπησε στο άκουμπιστήρι τής καρέκλας του κάνοντας πώς χαμογελάει. Ο άξιωματικός του πυροβολικού έφερε τή Ναντέζντα όμπρος στο κάθισμά της, πισωγύρισε, έκαμε να ήχόνουνε τὰ σπιρούνια του κι' άποτραβήχτηκε. Η Ναντέζντα κάθισε.

— 'Επιτρέψτε μου να σας ρωτήσω, είπε ο 'Αστακόφ, πώς πρέπει να ζηγήσω κείνο που μου άφήσατε;

Είναι άλήθεια πώς ο Πρίγκηπας τὰ χαλόωσε συχνά με τους Πρόξενους για το λόγο ότι άκάτεχος όπως ήταν από διπλωματικό τάκτ και φυσικά πεισματάρης έπέειραζε χωρίς να το πολυκαταλάβη συχνά τους πρόξενους και γι' αυτό δεν τον έκαναν χάζι. Κι' ως είναι βέβαιος ο άπαρηγόρητος άρθρογράφος σου πώς το έργο Του, δηλαδή το στρατιωτικό νόμο και την ένεκα του στρατιωτικού νόμου ανάμειξη των Ευρωπαίων στα έσωτερικά μας, οι πρόξενοι δεν είχανε κανένα λόγο να το πειράζουνε.

Μά παραξενεύεται ο φίλος γιατί και τώρα που έφυγε ο Πρίγκηπας έμεις—λείει—του ψάλλουμε τὰ ίδια, χωρίς να το νοιώθη πώς μ' αυτή την άπορία του χτυπιέται μοναχός του. Γιατί άφου έμεις εξακολουθούμε να λέμε τὰ ίδια και τώρα που έφυγε θά πη πώς δεν τὰ λέγαμε άλλότες ούτε για δημοκροπία ούτε για να φύγη παρά γιατί αυτή ήτανε ή πεποίθηση μας. Μά τόπαμε δά πώς ο άρθρογράφος μας γράφει στα κουτουρού.

*

'Ας δεχτούμε τώρα για χατίρι του κ. δημοκροπνίχτη—βλέπετε έχει μεγάλο χατίρι—πώς ο Βενιζέλος γίνηκε όργανο των Προξένων. 'Όργανο για ποιο πράμα; Φυσικά για το αποτέλεσμα το σημειωμένο. Μά, χριστιανέ μου, όλος ο ντουνας έβουήξε πώς ή λύση αυτή είναι εθνικώτατη κ' έσύ έρχεσαι να μας κατηγοράς πώς γενήκαμε όργανα για τέτοια λύση;

Μά λείει κιάλας πώς το Θέρισο δεν έφερε το Ζαΐμη γιατί όταν κι' άν έφευγεν ο Πρίγκηπας θάρχότανε. Και για να μη κάμω άλλη άπόδειξη πιο σύνθετη πώς το διορισμό έλληνα πολιτικού τονέ χρωστά ο τόπος μόνο στη Θερισανή επανάσταση, θά του το άποδείξω άπλούστατα και με δικά του λόγια. Ο 'ίδιος λείει:

'Όταν κι' άν έφευγε ο Πρίγκηπας ένας Ζαΐμης θάρχότανε.

Τον Πρίγκηπα—όπως το παραδέχεται—τον έδιωξε το Θέρισο.

'Αρα το Ζαΐμη τον έφερε το Θέρισο.

'Όπερ έδει δείξαί.

Σκόνταφε λοιπόν κ' έδω ο φίλος. Μά έδω πρέπει να πούμε πώς έχι μόνο ή 'Αντιπολίτευση κατώρθωσε το διορισμό έλληνα πολιτικού, αλλά χωρίς αυτή ζήτημα είναι άν ο Ζαΐμης, και μετά το διορισμό του, κατέβαινε στην Κρήτη. Γιατί ο πόλεμος

— 'Α, κείνο το ρητό; είπε ή Ναντέζντα, μ' άδιαφορία: «Qui me negligé me perd». Δί, λοιπόν! Είναι ένας εξαίετος κανόνας, που μπορεί να είναι και πολύ ωφέλιμος. Δεν πρέπει τίποτα να παραμελάμε στη ζωή. Πρέπει να θέλουμε πολύ για ν' άποχτάμε λίγο. Μά είμαι παλαβή να θέλω να δώσω δρυμνίες σεναν πραχτικό άνθρωπο τής δύναμης σας. Η Ναντέζντα ξέσπασε στα γέλια, και του κάκου ως με το τέλος τής μαζούρκας ο 'Αστακόφ πάσκιζε να ξαναρχίσεν τήν κουβέντα. Της μίλαε για αίστήματα κι' άποκρινότανε για φορέματα. Τή στιγμή που τον άφινε του ξανάειπε ειρωνικά:

— Θα φύγετε αύριο; Τότε σας εύχομαι καλό κ' εύτυχισμένο ταξίδι.

Και ή Ναντέζντα έτρεξε κατά τον άδερφό της και του είπε.

— Μου χρωστάς χάρη, πιστεύω· χωρίς έμένα, θάγγαζάριζε κείνη για τή μαζούρκα.

Ο Βερετιέφ σήκωσε τους ώμους.

— 'Εκαμες καλά, είπε· δέ βγαίνει τίποτα.

'Ότόσο ο 'Αστακόφ έπαιρε γλήγορα στην παρακάμαρα κι' έβανε το πανωφόρι του, όταν ένας δούλος ήρτε να του είπη πώς ο άμαξας του ήτανε σε τέτοιον τρόπο μεθυμένος που δεν ήτανε δυνατό

που άνοιξε ο Πρίγκηπας για να μη φύγη και ή τύφλα των αλλικών που έχαναν τον κομματάρχη τους είχαν φέρει σε τόσο δύσκολη θέση τις Δυνάμεις ώστε αν ή Αντιπολίτευση δέν έδιδε κουράγιο στους Προξένους πώς δέν ή άφήση να γίνη καμιά άταξία και πώς είναι ανάγκη να κατεβή ο νέος Άρμοστής μίαν ώρα άρχήτερη, ποιός ξέρει αν δέν έχαντακόνετο για πάντα ο κατεβασμός του.

Φανταστείτε πώς τολμούσαν να φοβερίζον δλους πώς τή στιγμή που θά ξεμπαρκαριστή θά γενή μεγάλο κακό και γι' αυτό έφοβήθησαν οι πρόξενοι και τον έβγαλαν από κάποιον παράμερο μέρος σαν κατ'άδικο.

Μά ο άρθρογράφος λείει κι' άλλη ανακρίβεια άρκετή για να του κόψη τή γλώσσα ο παπας που θά τονέ ξεμολογήση.

Λείει δηλαδή πώς ο Βενιζέλος και μετά τον έρχομό του Ζαίμη ξανά και ξανά έκήρυξε πώς ο έλεγχος είναι εθνική ανάγκη. Δόξα τω Θεώ οι στενογράφοι τής Συνέλευσης έχουν κι' αυτιά και χέρια για ν' άκούνε και να γράφουνε. Τονέ προκαλώ λοιπόν να φροντίση να βοή από τά στενογραφημένα πραχτικά τέτοιο λόγο είπωμένο από τόν Βενιζέλο μετά τον κατεβασμό του Ζαίμη γιατί άλλοιώς έχω δλο τόν δικαίωμα να τονέ ξαναπώ κακόπιστο. 'Απ' αυτές τις χοντροειδέστατες ανακρίβειες τους για πράματα χτεςινά θά μπορούσαν οι άναγνώστες του «Νουμά» να κρίνουν πώς είναι άληθινά και τάλλα που είπαμε.

Μά τί να περιμένη κανείς από άνθρωπο που καυχίεται γιατί ο ξάδερφός του ο Κατσουράκης βρόηκε—όπως λείει—τόν γιατρικό, όργανώνοντας έμφύλιο άλληλοσπαραγμό, για να πνίξη τήν Έπανάσταση του Θέρσου.

Τελειώνοντας δέν μπορώ να άφίσω άπαρατήρητο πώς ο άρθρογράφος ξόδεψε τήν αντιδημοτική του ρητορική για να χτυπήση πολιτικό που έχει σε έλαττωματικό πιά βαθμό άναπτυγμένο τόν αίσθημα τής περιφρόνιας στον όχλο. Ο Βενιζέλος είναι από τους άριστοκράτες τους πνεύματος που δόλου δέν λογαριάζει και που σιχάινεται μάλιστα τή λαϊκή πρόληψη. Οι λόγοι του είναι πάντα για τους λίγους, για τους έκλεχτούς. Ποτέ δέν κολακεύει λαϊκές άδυναμίες ούτε φοβάται να τις χτυπή με τόν σφυρί είτε πατριωτικές είναι είτε θρησκευτικές είτε όποιες δήποτε. Κ' είμαι βέβαιος πώς μ' όλο τόν ναυάγιο του συντηρητικού πολιτεύματος του 1899

νάν τότε ξυπνήσουνε, και πώς του είτανε αδύνατο να φύγη. Και σαν έδειξε τή δυσαρέσκεία του ο 'Αστακόφ μπήκε στο σπίτι και παρακάλεσε τον έπιστάτη να τον πάη στην κάμαρα που λογαριάζανε να τονε βάλουνε, χωρίς να περιμένη τόν σουπή. Μισή ώρα άργότερα είτανε τοποθετημένος εκεί μέσα, καλά ή κακά, κάτω από τόν σκέπασμα στενού κρεβατιού, και πάσκιζε ν' άποκοιμηθή.

Μά ο ύπνος δέν έρχότανε καθόλου. Η έψη του Στελτσίνσκη όρθωνότανε άκατάπαυτα όμπρός του. «Νά, σημαδεύει, ο 'Αστακόφ σκοτώθηκε, έλεγε μιά φωνή... Χτυπήθηκε με διάθεσες ειρηνικές, και με καλόβολες σκέψες τής παντρείας». Και ξανάκλεινε με πείσμα τά μάτια του που είτανε πλατειάνοιχτα, κ' έχωνε τόν κεφάλι στα προσκέφαλα. Μά ο ύπνος δέν έρχότανε. Η αύγή έσκαι τώρα στον ούρανό. 'Αποκαμωμένος από τόν πυρετό τής άγρύπνιας ο 'Αστακόφ έπεσε σ' ένα είδος νυσταγμάρας, όταν ένωσε ξαφνικά ένα βάρος στα πόδια του. Άνοιξε τά μάτια στα πόδια του κρεβατιού του είτανε καθισμένος ο Βερετιέφ. Τόν ξάφνιασμα του 'Αστακόφ μεγάλωσε σαν είδε τόν ντύσιμο του Βερετιέφ. Είτανε χωρίς ραντικότητα τά στήθια του γυμνά φαινότανε ανάμεσα από ένα πουκάμισο ζαρωμένο. Τά μαλλιά του

και τά μαρτυρικά του παθήματα θά πιέξη λίγο τή συνείδησή του ακόμα όταν σήμερα δίδει κανένα σπουδαίο δικαίωμα στο λαό. Γιατί είναι τέτοιας ιδιοσυγκρασίας που τίποτα δέν τρομάζει τόσο όσο τήν όχλοκρατία.

Και τώρα θά πώ κάτι τι για να παρηγορήσω τόν άπελπισμένο άρθρογράφο. Δέν περνά συνεδρίαση στη Συνέλευση χωρίς οι αντιπολιτευόμενοι να βγάλουν στο φώς μερικούς λεκέδες από τήν καμαρωμένη διοίκηση του προτητηνευ άρμοστή κι' όμως ή πλειοψηφία Του που τόσο πάσχιζε να τινέ δημιουργήση τσιμουδιά δέν βγάζει γιατί ξέρει πώς δέν τή συμφέρη δόλου αυτό τόν ξεσκάλισμα.

*

Τή σύντομη αυτή πολιτική ιστορία των τελευταίων χρόνων τής Κρήτης νόμισα υποχρέωσή μου να κάμω γιατί ενδιαφέρομαι πολύ οι άναγνώστες του «Νουμά» να ναι φωτισμένοι σ' ένα τόσο σπουδαίο ζήτημα και τή στιγμή που έμεις οι δημοτικιστάδες θά συνταχτούμε σε κόμμα πολιτικό να χουμε άνοιχτά τά μάτια μας σ' όλα τά εθνικά ζητήματα και να μη λείμε αλλικές σάχλες.

Όσο για τόν φίλο μου τόν κ. δημοκοποπνίχτη τονέ πληροφορώ πώς να μη στενοχωριέται γιατί ο Πρίγκηπας ατσαυτα κατορθώσας ού κινδυνεύει άδέχαστος παρ' ήμιν άπελθειν».

Χανιά 15 του Νοέβρη 1906.

Πληρεξουσιοδοτημένος κι' από τους άλλους

δημοτικιστάδες

ΧΡΗΣΤΟΣ Μ. ΧΡΗΣΤΟΥΛΑΚΗΣ

ΚΡΑΣΙ ΣΑΜΙΩΤΙΚΟ

Τόν άληθινό Σαμιώτικο κρασί, τόν ξακουστό μουσκάτο πουλιέται στο δρόμο του Προαστείου άρ. 8 στο κατάστημα του 'Αθανάση Τσουκλαδάκη από τή Σάμο.

Τά κρασιά που πουλιούνται στο κατάστημα άφτό βραβεφτήκανε στην Έκθεση του Σικάγου κι' όσοι αγαπούνε τόν κρασί που έφραίνει τή καρδιά μπορούνε να περάσουνε από κεί.

άταχτα του πεφταν ως τά φρύδια, και τόν πρόσωπό του μ' άλλαγήνη έκφραση.

— Μπορώ να σας ρωτήσω...είπε ο 'Αστακόφ και σηκώθηκε στο κρεβάτι του.

— 'Ηρτα, είπε ο Βερετιέφ με μιά συναχωμένη φωνή, με ντύσιμο λίγο... 'Ηπιαμε κεί κάτω. Θέλω να σας ήσυχάσω. «Είναι εκεί ένας ευγενής που δέν έχει ύπνο ήσυχον». Αί, λοιπόν! μπορείτε να κοιμηθίτε, δέν θά χτυπηθίτε αύριο.

— Τί μου λέτε εκεί; μουμούρισε ο 'Αστακόφ ακόμα περισσότερο ξαφνιασμένος.

— Ναι, όλα διορθώθηκαν. Αύτός ο κύριος ζητάει συμπάθιο. Θά λάβετε αύριο ένα γράμμα. Όλα τέλειωσαν ρουχουνήστε.

Ο Βερετιέφ σηκώθηκε, και προχώρησε μ' ένα άστατο βήμα κατά τήν πόρτα.

— 'Επιτρέψτε μου παρακαλώ, φώναξε ο 'Αστακόφ, πώς ξίρτε... και πώς μπορώ να σας πιστέψω;

— 'Α! νομίζετε, γιατί είμαι... μέσα σ' άμπέλια... Μά σας τόν λέω, θά σας στείλη αύριο ένα γράμμα. Δέν μού είσαστε πολύ συμπάθτικος, κύριε, μά είμαι άπάνου στο κέφι τής λεβεντιάς και τής γενναιότητας. Πίστε ωστόσο πώς φοβηθήκατε λιγάκι.

— Μά κύριε...είπε ο 'Αστακόφ, που άρχιζε να

Ο ΝΟΥΜΑΣ ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για τήν Ελλάδα άρ. 10. — Για τόν Έξωτερικό φε. χρ. 10.

20 λεπτά τόν φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ : Στα κίόσκια τής Πλάτεας Συντάγματος, Όμόνοιας, Υπουργείου Οικονομικών, Σταθμού Τροχόδρομου, (Όφθαλμιατρείο), Βουλής, Σταθμού ύπόγειου Σιδηρόδρομου (Όμόνοια), στο καπνοπωλείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Έξάρχεια, στα βιβλιοπωλεία «Εστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου [όδός Σταδίου, άπικρύν στη Βουλή]. Στο Βόλο, βιβλιοπωλείο Χριστόπουλου.

Η συνδρομή πλερώνεται μπροστά κ' είναι ένός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΚΑΙ

ΠΡΑΜΑΤΑ

ΟΙ ΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΜΑΣ

ά γιο ποιήσανε έναν τραπεζίτη, άπαράλλαχτα καθώς έκανε άλλοτες—δέν ξέρονμε αν ξακολουθεί νάν τόν κάνει και τώρα—τό Βατικανό άγιοποιώντας διαφόρους κυρίους. Δέν θέλουμε να πούμε πώς ο μακαρίτης Πεσματζόγλου είταν κοινός άνθρωπος. "Οχι. Είταν κάτι παραπάνου από μās τούς ανθρώπους του σωροϋ, άφού μπόρεσε από τόν τίποτα να κάνει έκατομμύρια, άφού έχτισε τόσα παλάτια στην 'Αθήνα, στην Κηφισσιά και στο Φάληρο, άφού είχε τόσα άμάξια και τόσους ύπρεέτες, πράματα άρκετά δηλ. να κάνουνε ένα σεβαστό και να τον επιβάλλονε στην κοινωνική συνείδηση. Μπορεί ο μακαρίτης να ύποστηρίξη γενναία και τόν Μακεδονικό άγώνα, μπορεί να δώσε έκατό χιλιάδες στον Πανάγιο Τάφο, μπορεί να λυσε τόν Σταφιδικό ζήτημα, πλουτίζοντας σύγκαιρα και τούς μετόχους τής «'Ενιαίας»,

πειράζεται.

— Καλά, καλά, δέκοψε ο Βερετιέφ. Μην παίρνετε φωτιά. Βλέπετε, στον τόπο μας, στην επαρχία δέν γίνεται χορός που να μην έχει και μονομαχία. Μά τούτο δέν έχει ποτέ κακά έπακόλουθα· μά ώς τούτο κάτι τέτοιο δίνει άφορη ή πειραχτεί ένας νίφερος. In vino veritas. Μά δέν ξίρτε λατινικά, αύτε και γώ. Βλέπω στο προσωπο σας πώς θέλετε να κοιμηθίτε· σας εύχομαι τήν καλή νύχτα, κύριε άνθρωπε πραχτική, μεγάλε για τόν μέλλον θεσοκράτορα. Δεχτήτε τούτη τήν εύχή τελευταία, από έναν άνθρωπο, που για να τόν είπούμε ξάστερα, δέν αξίζει μιά πεντάρα, και προπάντω σήμερα.

Και λέγοντας έτσι ο Βερετιέφ έφυγε τρεκλίζοντας.

— Ο διάλογος ξέρει τί γίνεται! φώναξε ο 'Αστακόφ χτυπώντας τή γροθιά του στα προσκέφαλα του. Είναι άσυχώρητο. Θά τά ξεκαθαρίσω όλα.

Και πέντε λεπτά ύστερα κοιμόταν βαθεία. Δέν είναι καλύτερο βάλαμο από τόν αίσθημα του φόβου που περνάει.

Νά ποιά είτανε ή άφορη τής νυχτερινής κουβέντας του 'Αστακόφ και του Βερετιέφ.

(Στ'άλλο φύλλο τελιώνει)

μπορεί ν'αχε σκοπό, ἄ ζούσε—καθὼς γράφουν οἱ φημερίδες—να χτίσει σπίτια (ποῦ δὲν τᾶχτισε δσον καιρὸ ζούσε) γιὰ τοὺς φτωχοὺς καὶ νὰ σηκώσει τὸ Διεθνῆ Ἐλεγχο μὲ τὰ ἴδια τὰ χέρια του, σὰν ἄλλος Ἡρακλῆς, ξενητροπιάζοντας ἔτσι τὸ Ἔθνος, μπορεῖ ν'αχε κάνει ἢ νὰ πρόκειτο νὰ κάνει τόσα κι ἄλλα τὸς ἄκομα, μὰ καὶ ὕστερ' ἀπ' ὅλα αὐτὰ, τὸ στενό μας τὸ μυαλό δὲν μπορεῖ νὰν τὸ χωρέσει πὼς ὁ θάνατος τοῦ διευθυντῆ τῆς Ἀθηναϊκῆς Τραπεζας εἶναι ἐθνικὴ σ υ φ ο ρ ἄ, καθὼς τὸν χαρακτήρισαν οἱ φημερίδες καὶ καθὼς ἀγωνιστήκανε λυσσασμένα νὰ μᾶς κάνουνη νὰν τὸ πιστέψουμε.

Βέβαια, λυπάται κανεὶς γιὰ τὸν ἄθροπο ποῦ ἐνὼ εἶταν καμωμένος ν'ανεβάσει τὸ βίος του σὲ ἑκατὸ ἑκατομμύρια, πέθανε πρὶν προφτάσει νὰν τὰ κάνει οὔτε κὰν πενήντα. Βέβαια, μὲ τὸ θάνατο του ζημιώθηκε καὶ ἡ Τράπεζα τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἡ Ἐνιαία, ἴσως καὶ μερικοὶ ἄθροπιοι, σὰν τὸν Ἰμπρατὴ λ. χ. καὶ σὰ μερικὲς ἄλλες πρᾶσινομυγες ποῦ περιτριγυρίζουν κάθε φιλόδοξο πλούσιο θνηματίζοντάς τον ἀπὸ τὸ πρῶτ' ὡς τὸ βράδι γιὰ ν' ἀρπάξουν κανένα κόκκαλο. Βέβαια, λυπάται κανεὶς τὸν τραπεζίτη καὶ τὸν πατριώτη καὶ τὸν οἰκογενειάρχη, μὰ λυπάται σύγκαιρα καὶ τὸ Ἔθνος ποῦ θελήσανε νὰ μᾶς τὸν παραστήσουν οἱ φημερίδες πὼς συνεδένει τὴ ζωὴ του μὲ τὴ ζωὴ ἐνὸς τραπεζίτη ἢ ἐνὸς οἰκονομολογοῦ ταλαρᾶ.

Ἐχει κ' ἔχει ἐθνικοὺς εὐεργέτες, μὲ τὴν πλατιά κι ἀγνή σημασία τῆς λέξεως, ἡ Ἑλλάδα κι ἄς μὴν τοὺς ξέροι κι ἄς μὴ θελήσει νὰν τοὺς μάθει ποτέ. Ἐχει τοὺς παληκαράδες ἐκείνοὺς ποῦ πάνε καὶ σκοτώνονται στὴ Μακεδονία, χωρὶς νὰ ὑπολογίζουνη σὰν τραπεζίτες, πόσο θὰ κερδίσουν ἂν τύχει καὶ δὲ σκοτωθοῦν. ἔχει τοὺς ἄλλους τοὺς παληκαράδες τῆς Σκέψης καὶ τῆς Ἰδέας, ποῦ δουλεύουνη παράμερα, ποῦ θρέφονται πίνοντας τὸ ἴδιο τὸ αἷμα τους, ποῦ ζοῦνη μοναχὰ μ' ἕναν εὐγενικό πόθο, νὰ προσφέρουν κάτι διαλεχτὸ στὴν πατρίδα τους, ἕνα βιβλίον, ἕνα ποίημα, ἕνα τραγοῦδι, γιὰ νὰ παρουσιάσουν ἔτσι τὴν πατρίδα τους ζωντανή στὰ μάτια τοῦ κόσμου. Ἐχει τοὺς Παλαμάδες τῆς ποῦ τὴ δοξάζουν, ἔχει τοὺς Ματσούκηδες ποῦ τὴν τιμοῦν, ἔχει τόσους ἄλλους ἄκομα, εἴτε ἀθροπιοὺς τῆς πέννας εἴτε ἀθροπιοὺς καὶ τοῦ παρᾶ—γιατὶ ὄχι;—ποῦ δὲν τῆς πετᾶνε ἕνα ψιχουλό γιὰ ψυχικό, μὰ τῆς ἀφιερώνουν τὴ ζωὴ τους, τὴ δουλιὰ τους, τὸ αἷμα τους. Εὐτύχησε κοντὰ σ' αὐτοὺς ν'αχε κ' ἕναν Ψυχάρη. Κι ὅταν ἕνα ἔθνος ἔχει τόσες γερεὲς κολῶνες, δὲ γκρεμίζεται ἂν τοῦ πεθάνει ἕνας Περματίζογλου—κ' εἶναι ντροπὴ, ἐθνικὴ ντροπὴ, νὰν τὸ παρουσιάζουνη γκραβαρικώτατα στὸν κόσμο γονατισμένο γύρω στὸν τάφο ἐνὸς τραπεζίτη.

Η ΚΑΛΥΤΕΡΗ

κρίση γιὰ τὰ περίφημα καθαρνοουσιάνικα μακαρόνια τοῦ κ. Κλαλοντα Ραγκαβῆ ποῦ τὰ σεβίρησε ὁ φιλολογικὸς ἀρχιμάγερσ κ. Ἀγγ. Βλάχος στὸ Βασιλικὸ θέατρο μὲ τὸν τίτλο «Δούκισσα τῶν Ἀθηνῶν», δημοσιεύτηκε στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς περασμένης Δευτέρας καὶ εἶναι ἡ ἀκόλουθη:

«ΔΗΛΩΣΙΣ

Εὐρὼν τὴν «Δούκισσαν τῶν Ἀθηνῶν» ὡς τὸ μόνον ἀποτελεσματικὸν κατὰ τῆς ἀϋπνίας φάρμακον, ἐκφράζω καὶ δημοσίᾳ τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸν διαπρεπῆ ἰατρὸν—ὑπολό-

γον κ. Κλ. Ραγκαβῆν, ὅστις μὲ ἐθεράπευσεν ἀπὸ ἀϋπνίαν ἐναντίον τῆς ὁποίας δὲν ἴσχυσαν οὐδὲ τὰ δραστηκώτερα ναρκωτικά. Τ. Σζ».

Η ΑΘΗΝΑ

γελάει ἀκόμα μὲ τίς ρητορικὲς μπουμπουλήθρες τοῦ Λεβίδη ποῦ, ὡς Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, ἀνάγγειλε στοὺς βουλευτάδες τὸ θάνατο τοῦ Περματίζογλου κι ὡς πρόεδρος τῆς Βουλῆς πάλι ρητόρησε καταθέτοντας τὸ στεφάνι στὸ νεκρὸ του.

Οὔτε ὁ Μιστριώτης δὲ θὰν τᾶλεγε ἔτσι ἀστεία καθὼς τᾶπε ὁ Λεβίδης.

«Καὶ κούφη σοι ἡ γῆ τῆς Ἀττικῆς, ἧς βουλευφόρος ἐτύγχανες ὢν».

Κουφὴ βέβαια ἐτύγχανεν ἡ γῆ τῆς Ἀττικῆς, γιὰτὶ ἀλλιώτικα θᾶνοιγε πελώριο τὸ στόμα της νὰ καταγωνιάσει τὴ ρητορικὴ αὐτὴ λεβίθα.

Μία μοναχὰ δικαιολογία χωράει, μὲ μεγάλο κόπο πάντοτε, σ' αὐτὰ τᾶστεία πὼς ὁ Λεβίδης μιά καὶ μιλοῦσε σὲ πεθαμένο δὲν μπορούσε παρὰ πεθαμένους λέξεις νὰ μεταχειριστεῖ. Μὰ κι ὅτα μιλάει μὲ ζωντανούς;

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

τῆς Ἀχλίας βγήκε ἀπὸ τὴ φυλακὴ κι ὅλες οἱ φημερίδες γράφουνη πὼς γι' αὐτὴ τὴ δουλιὰ ἐνέργησε ὁ Τσάρσος. Οἱ ἴδιες οἱ φημερίδες δὲν εἶναι λίγες μέρες ποῦ γράψανε πὼς ἡ Ρουσία μᾶς πολεμάει λυσσασμένα στὰ ἐθνικὰ ζητήματα. Κι ὁ κοσμάκης ποῦ θρέφεται μὲ τὴ φῖνα αὐτὴ διπλωματικὴ θροφή δὲν ξέρει τί τοῦ γίνεται καὶ τί νὰ πιστέψει. Ἡ γνώμη μας εἶναι νὰ μὴν πιστεύει ποτέ τίποτα μὰ νὰ κοιτᾶζει τὴ δουλιτσα του, ἀφίνοντας τὴ διπλωματία στοὺς διπλωμάτες καὶ στὸ Γιάνναρο τῆς «Ἐσπερινῆς».

Ο ΙΣΚΙΟΣ ΤΟΥ ΠΕΘΑΜΕΝΟΥ*

Π. Σοῦ δόθηκε ἀφορμὴ, Στέφανε, νὰ μελετήσης τὸ χαρακτήρα ἢ καλύτερα τὴν ψυχὴ τῆς Ξένης;

ΣΤ. Ναι...δηλαδὴ ἡ στενὴ γνωριμία μου μ' ἴσα, ἀπὸ τὴν καλοσύνη τῆς κυρίας Ἄνας νὰ μὲ μπάση στὸ σπῆτι σας...

ΑΝ. Κι ἀπὸ τοῦ Παύλου τὴν καλοσύνη.

ΣΤ. Ναι· μὰ σ' ἴσα ἐγὼ ὁ ὄρφανὸς βρήκα μιά δευτέρη μητέρα. Ἡ ἀθῶα ἐμπιστοσύνη ποῦδειξε πάντοτε σ' ἐμένα ἢ Ξένη, ὅλ' αὐτὰ, νομίζω, μοῦδιναν κάποια εὐκαιρία νὰ προσέξω τὸ χαρακτήρα τῆς ἢ καλύτερα τὴν ψυχὴ τῆς. Κ' ἔτσι θαρρῶ, πὼς ἐνοίωσα, ὅτι τὸνερό της εἶναι ὄνειρο...

Π. Πιστεύεις, Στέφανε, ὅτι αὐτὸ εἶναι ὅλο κείνο ποῦ θέλεις νὰ πῆς; Δὲ τὴ μελέτησης βαθύτερα τὴν ψυχὴ τῆς;

ΑΝ. Παῦλο!

Π. Τί εἶναι, Ἄνα;

ΑΝ. Τίποτα· μὰ θαρρῶ, πὼς δὲν εἶναι ὁμιλία αὐτὴ ποῦ ἀνοίξαμε. Ὅτὰ κάνουμε τώρα τὴν ψυχολογία τῆς Ξένης;

Π. Γιατὶ ὄχι; δὲν πιστεύω ν'αχη κι ὁ Στέφανος ἀντίθετη γνώμη.

ΣΤ. Κύριε Παῦλο, ὑποθέτω, ὅτι μέσα στὰ λόγια σας κρύβεται κάτι ἄλλο, ποῦ ἐγὼ δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ τὸ μαντέψω.

Π. Σωστά· μὰ γι' αὐτὸ θὰ μιλήσουμε οἱ δύο μας μόνον· καὶ...γλήγορα μάλιστα. Νομίζω, ὅτι ἡ

*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στὸ περασμένο φύλλο.

ἀργητα σ' αὐτὰ τὰ ζητήματα εἶναι λάθος μεγάλο, ποῦ δὲ διορθώνεται κατόπι.

ΣΤ. Ὅταν τὸ λάθος αὐτὸ εἶναι κ' ἐπικίνδυνο· μὰ ὅταν εἶναι λάθος ποῦ δὲν κλεῖ μέσα του κανένα κίνδυνο, κανένα φόβο, εἶναι καὶ διορθωμένο ἀπὸ τὴ στιγμή ποῦ ἡ ἀργητα δὲν ἀρχισε νὰ γίνεται καὶ λάθος.

Π. Αὐτὸ θὰ τὸ δοῦμε.

ΑΝ. Μὰ τί εἶναι αὐτὰ ποῦ λέτε;

Π. Σιωπή...ὁ Στέφανος μ' ἐνόησε καλὰ, ὑποθέτω.

ΣΤ. Ἴσως...Δὲν εἶμαι βέβαιος.

ΑΝ. Ἀκουστὲ με κ' ἐμένα! Μὴ θελήσετε νὰ μιλήσετε γιὰ πράματα ποῦ μόνον ἡ φαντασία σας τὰ γέννησε.

Π. Εἶπα σιωπή...Ὅτὰ μιλήσουμε σὰν ἄντρες οἱ δύο μας.

ΑΝ. Καλύτερα νὰ μὴ μιλοῦσατε.

ΣΤ. Γιατὶ φοβάστε;

ΑΝ. Σωπάτε· ἢ Ξένη.

Σ. Ἄ! κύριε Στέφανε, ξεχνᾶς τρομερὰ.

ΣΤ. Πὼς εἶπες;

Σ. Εἶπα ὅτι ξεχνᾶς τρομερὰ. Ποῦ εἶναι τὸ βιβλίον ποῦ μοῦδωσαν ἡ θεία μου;...

ΣΤ. Ὄ, ναι!

Σ. Κ' εἶχα τόση λαχτάρη νὰ τὸ διαβάσω. Κρίμα! Ἐλεγα πὼς θὰ περνοῦσα ἔτσι ὠραία τὴν ὥρα μου.

ΣΤ. Γιὰ τιμωρία μου πηγαίνω ἀμέσως στῆς θείας σου νὰ τὸ φέρω.

Σ. Νὰ κάμης τόσον κόπο;

ΣΤ. Κόπος ποῦ θάναι ἀφορμὴ νὰ συχωρεθῆ τὸ λάθος μου. Σὲ λίγο θὰ τ'ἔχης.

Π. Ὅτὰ σὲ περιμένα κ' ἐγὼ γιὰ νὰ μιλήσουμε.

ΣΤ. Μάλιστα κύριε...

Σ. Μπᾶ; ἔχετε ἰδιαιτέρα;

Π. Ναι· κάτι σοβαρό.

Σ. Πήγαινε λοιπὸν γλήγορα, Στέφανε...Ὁ κνημένος νὰ κάμῃ τόσο δρόμο...

ΑΡ. Τί συλλογίζεσαι, Ξένη;

Σ. Δὲν ξέρω τί ἔχω...νοιώθω σὰν κάποια λύπη ἀλλιώτικη, παράξενη.

Π. Τί ἔχεις;

Σ. Τί νᾶναι αὐτὸ;...Ἄχ! ἐκεῖνος ὁ κόσμος ἐκεῖ πέρα...Ἐκεῖνα τὰ λόγια του!

Π. Μὰ τί ἔλεγαν;

Σ. Καλὰ-καλὰ κ' ἐγὼ δὲν ξέρω. Ἴσως καὶ νὰ μὴν τᾶκουγα· μοῦ ἔκαμαν ὅμως τόσο κακὸ!...τόσο κακὸ!

Π. Ἐ! καλὰ· τὰ συνηθισμένα σου· ὅλο καὶ κακὸ σοῦ κάνει ὁ κόσμος.

Σ. Ὅχι· πρώτη φορὰ τὸ παθαίνω αὐτὸ· ποτέ μου δὲ φαντάστηκα τὸν κόσμο κακὸ· ὄχι· ἴσα-ἴσα τὸν ἀγαποῦσα· μὰ σήμερα...σήμερα μοῦ φάνηκε κακός. Ἄ! μητέρα μου! γιὰτὶ νὰ φύγω ἀπὸ κοντὰ σου;

ΑΝ. Ἐδῶ, παιδί μου, στὴν ἀγκαλιά μου· δὲν εἶναι τίποτα...ἴσως ἡ διάθεσή σου νᾶναι χαλασμένη σήμερα.

Σ. Ὅχι...ἤμουνα τόσο καλὰ. Ἐνῶ τώρα...τώρα πονᾶει ἡ ψυχὴ μου.

Π. Σώπα, σώπα· ὄνειρεύεσαι. Ἐτσι εἶναι ἡ ζωὴ παιδί μου. Ἀρχισες τώρα νὰ μπαίνης σ' αὐτὴ καὶ τᾶγκάθια της σὲ κεντρώνουνη βαθιά· μὰ θὰ συνηθῆς γλήγορα καὶ θὰ ἴδῆς, ὅτι ὅλα περνοῦν καὶ ὅτι ἡ λύπη ἀπὸ τὸ τίποτα, ποῦ σήμερα μᾶς φαίνεται μεγάλη, αὔριο θὰ μᾶς εἶναι ἀλαφρὰ σὰν ἀγέρας· μπροστὰ στὰ ληθινὰ βᾶσανα.

Σ. Ὄ! καὶ νᾶταν ἀλήθεια.

AN. Ἀλήθεια θάνατοι.

Π. Πόσες φορές θά θυμηθῆς τίς παιδιάτικες αὐτὲς λύπες σου γιὰ παρηγοριά στίς πραγματικὰ πικρὰς ὥρες τῆς ζωῆς. Μείνε αὐτοῦ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας σου νὰ διώξῃς τὸ σύννεφο πὺ σκέπασε τὴν χαρὰ σου. Μὰ ἔμποτε τὸ σύννεφο αὐτὸ νὰ εἶναι καὶ τὸ πιὸ μαῦρο ἀπ' ὅσα στὸ ταξίδι τῆς ζωῆς σου θὰ συναντήσῃς...

Ε. Πατέρα...

Π. Σώπα, παιδί μου, εἶσαι μακριὰ ἀκόμη ἀπὸ τὴν τρικυμία· μείνε αὐτοῦ στὸ ἀπάνεμο λιμάνι πὺ ἀραξῆς...

AN. Φεύγεις, Παῦλο;

Π. Ναι· πηγαίνω στὸ γραφεῖό μου· ἔχω δουλειά.

Ε. Πατέρα, γιατί φεύγεις;

Π. Θὰ ξαναγυρίσω.

Ε. Μητέρα, τί ἔχει ὁ πατέρας σήμερα; πολὺ ταραγμένος μοῦ φαίνεται.

AN. Τίποτα, παιδί μου, τόνε συγκίνησε, ὑποθέτω, ἡ λύπη σου.

Ε. Ὁ καημένος!...Μὰ δὲ μοῦ λές: τί ἔχει νὰ εἶπῃ μὲ τὸ Στέφανο;

AN. Δὲν ξέρω...φαίνεται τίποτα...δικὰ τους...

Στὰ τελευταῖα δὲν πρέπει νὰ μὰς μέλῃ τί ἔχουνε νὰ εἰποῦν ἀναμεταξύ τους, οἱ ἄντρες... Ἀγαπημένο μου παιδί!...

Ε. Μητέρα! κ' ἐσὺ μοῦ φαίνεσαι σὰν ταραγμένη· κάτι ἔχετε καὶ μοῦ τὸ κρύβετε.

AN. Ὅχι! ἔχι, παιδί μου! πῶς τὸ φαντάστηκες αὐτό;

Ε. Δὲν τὸ φαντάστηκα· τὸ βλέπω, τὸ νοιώθω, ἐπειδὴ κάτι μοῦ βαραίνει τὴν ψυχὴ.

AN. Τὸ μόνο πὺ μὰς τάραξε εἶναι ἡ λύπη σου· ἡ λύπη πὺ δοκίμασες στῆς θείας σου... Ἀλήθεια· πὲς μου ἔμένα τί ἄκουσες ἐκεῖ; τί σοῦ εἶπαν;

Ε. Τίποτα, τίποτα, μητέρα μου. Τὸ βλέπω τώρα ὅτι ὅλα εἶταν πλάσματα τῆς φαντασίας μου... Κι ἂν εἶπαν τίποτα, πὺ νὰ μὲ πίκρανε, δὲν ἔχω τὴν ἀγάπη σου γιὰ νὰ μὲ παρηγορήσῃ... ὦ! πόσο πολὺτιμη εἶναι ἡ καλοσύνη σου!

AN. Ξένη! ἡ καρδιά σου φαρμακώθηκε κεῖ πέρα· τὸ νοιώθω ἐγὼ, ἡ μητέρα σου· πὲς μου τί σ' ἔκαμε νὰ λυπηθῆς;

Ε. Μὰ σοῦ εἶπα τίποτα... Λόγια τοῦ κόσμου εἶταν. Τὴν ὥρα κείνη ἴσως νὰ τὰ πρόσεξα· μὰ τώρα τὰ ξέχασα ὀλωσδιόλου. Ἐνα μονάχα δὲ θὰ λησμονήσω...

AN. Τί;

Ε. Ὅτι στὸν ἄνθρωπο ἀρέσει περισσότερο ἡ κακία. ὦ! μὲ τί κακία μιλούσανε γιὰ πρᾶμα, πὺ δὲν ἔπρεπε μήτε νὰ τὸ στοχαστοῦνε κἀν... Τάχα τὸ ἄδικο ταιριάζει στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου περισσότερο ἀπὸ τὴν καλοσύνη;

AN. Βλέπεις ὅτι τόνιωσα πῶς ματώθηκε ἡ καρδιά σου ἐκεῖ πέρα; Πὲς μου τί σοῦ συνέβηκε; Τί σ' ἔκαμε νὰ φοβηθῆς τοὺς ἀνθρώπους; Πὲς μου τοῦ σοῦ τὸ ζητῶ ἐγὼ, ἡ μητέρα σου!

Ε. ὦ! εἶταν τόσο φοβερό!...τόσο ἄτιμο!

AN. Ἄ!

Ε. Πρῶτη φορὰ πῆγαινα μὲ χαρὰ ἀληθινὴ νὰ ζητήσω ἀνάμεσα τοὺς ἀνθρώπους κάτι, πὺ νὰ μοιοῦζε μ' ὁμορφιά ψυχῆς καὶ μὲ καλοσύνη, καὶ μὲ πότισαν τὸ φαρμάκι τους μὲ τὰ σκληρὰ τους λόγια. Μὲ τὰ λόγια τους πὺ δὲν τολμούσανε νὰ τὰ ποῦνε δυνατὰ παρὰ τᾶρριχναν κρυφά-κρυφά σὰν κεντιές φαρμακερῆς. Μὲ κείνες τίς ματιές του τίς προσποιημένες, τίς λυπητερές τάχα, μὰ ποῦπεφταν ἀπάνω μου σὰν ἀ-

ναλυτὸ μολύβι. Κι' ὅλα αὐτὰ ἀπὸ ἀνθρώπους, πὺ πρεπε νᾶχουνε στὰ χεῖλη τους καὶ στὰ μάτια τους μονάχα τὴν χαρὰ, τὸ γέλιο, τὴν ἀγάπη!... ὦ! γιατί νὰ πάω κεῖ πέρα!

AN. Ξένη μου, σῶπα...

Ε. Ὅχι· θὰ σοῦ τὰ πῶ γιὰ νὰ ξαλαφρώσω τὸν πόνο μου... Εἶπαν πρῶτα γιὰ σένα, ὅτι μιὰ φορὰ, τὴν ἡμέρα πὺ πρωτοστολιστήκες νύφη, σκόρπισες γύρω σου τὴν πίκρα καὶ τὸ θάνατο! Τᾶλεγαν αὐτὰ γιὰ σένα!...

AN. Ξένη!

Ε. Κι' ὅτι τώρα ἦρθε κ' ἡ δική μου σειρά νά...

AN. Μὴ! μὴν τὸ πῆς, Ξένη μου, ὅτι κι ἂν ἄκουσες!... Λησμονήσε το γιὰ πάντα... Λόγια τοῦ κόσμου εἶταν.

Ε. Μὰ λόγια πὺ συνέφιασαν τὴν ψυχὴ μου.

AN. Σοῦ! ἔρχεται ὁ πατέρας σου· μὴν τοῦ πῆς ποτὲ, ποτὲ τίποτ' ἀπ' αὐτὰ πὺ εἶπες σ' ἔμένα!...

Ε. Ποτέ...

Π. Ἐ! παρηγορήθηκε ἡ μικρούλα μας; πέρασε τὸ σύννεφο;

Ε. Ναι, πατέρα· ἰδῶ βρῆκα καὶ πάλι τὴν ἡσυχία μου· ἀνάμεσα στοὺς δύο σας ποτὲ ἡ πίκρα δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ μὲ κάμῃ δική της.

AN. Κ' ἐμεῖς αὐτὸ λέμε. Δὲν εἶν' ἔτσι, Παῦλο;

Π. Θέλει καὶ ρώτημα;

Ε. Τί παιδί, ἀλήθεια, πὺ εἶμαι μὲ τὸ τίποτα νὰ λυπᾶμαι καὶ νὰ κάνω κ' ἐσὺς νὰ πικραίνεστε ἐξαιτίας μου. ὦ! ἂς εἶταν δυνατό νὰ ζῶ πάντα μόνο μ' ἐσὺς· νὰ μὴν ἀκούω τίποτ' ἄλλο παρὰ τὴ φωνὴ σας· νᾶμαι κλεισμένη πάντα μέσα στὴν ψυχὴ σας καὶ νᾶσαστε κλεισμένοι μέσα στὴ δική μου.

Π. Μὰ αὐτὸ δὲν εἶναι ἡ ζωὴ παιδί μου. Ζωὴ δὲν εἶναι ἡ μοναξιά· εἶναι ὁ κόσμος, ὁ θόρυβός του, ἡ ὁμορφιά του κ' ἡ ἀσκημιὰ του μαζί· ἡ καλοσύνη ἡ δική σου νὰ βρῆκεται ἀντίκρου στὴν κακία τοῦ ἄλλου· νὰ σμίγῃ ἡ εὐτυχία τὴ δυστυχία, νὰ φέρῃ ἡ χαρὰ τὴ λύπη κ' ἡ λύπη τὴν χαρὰ. Μόνον ἔτσι δυναμώνεται ἡ ψυχὴ γιὰ νᾶναι κι ἄξια νὰ βαστάξῃ τὴ ζῆση.

Ε. Τὸ νοιώθω, πατέρα, πῶς ἀνίσως καὶ βρεθῶ μιὰ στιγμή μονάχα μέσα στὴ ζωὴ, πὺ μοῦ ζωγραφίζεις γι' ἀληθινὴ, θὰ μαραθῶ ἀμέσως, θὰ πέσω, ἀδύναμη νὰ κρατήσω τέτοιο βᾶρος.

Π. Καλὰ, καλὰ...

AN. Θάρρος, Ξένη μου.

Π. Βλέπεις ὅτι ἡ κόρη μας ἔχει τὴ δική σου ψυχὴ. Βυθισμένη πάντα στὸνειρο καὶ στᾶγνωστο· κατὰδικος πὺ περιμένει μὲ λαχτάρια τὸ λυτρωτὴ του.

AN. Εἶναι καλὸ νὰ περιμένῃ κανεὶς μὲ πίστη τὴ λευτεριά του.

Ε. Ναι· αὐτὸ εἶναι· νᾶχη κανεὶς ψυχὴ λεύτερη ἀπ' ὅλα· νὰ ζῆ λεύτερα μέσα στὸνειρο, στᾶγνωστο, στὸ μυστικὸ του κόσμου.

AN. Καὶ νὰ μὴν τὸν ταραζῆ μήτε τὸ τίποτα...

Π. Ἐτσι πὺ σὰς ἀρέσει νὰ ζῆτε, ἐγὼ εἶμαι σὰν ξένος γιὰ ἐσὰς.

AN. Παῦλο!

Ε. Τί λές, πατέρα; ξένος ἐσὺ γιὰ ἐμὰς;

Π. Ἡ μητέρα σου μὲ καταλαβαίνει καλὰ τί λέω!

AN. Μὴν τὸ ξαναπῆς αὐτό... Εἶναι πολὺ σκληρὸ καὶ δὲν τὴν ἀξίζω τόσο σκληράδα.

Ε. Μητέρα!...μὰ τί τρέχει λοιπὸν ἀναμεταξύ σας; Φαίνεστε σὰν νὰ φοβάστε σήμερις ὁ ἕνας τὸν ἄλλο.

Π. Τίποτα, παιδί μου. Ἴσα-ἴσα ἐγὼ χαίρουμαι νὰ σὰς βλέπω ἔτσι ταιριασμένες στίς ψυχῆς καὶ νᾶ-

μαι ὁ μελετητὴς πὺ ἀπὸ μακριὰ ξεχωρίζει τὰ μυστήριά τους γιὰ νᾶρθῶ τὴ στιγμή ὅπου πρέπει νὰ φέρῶ τὴν ἀντίδραση.

AN. Θᾶτανε προτιμώτερο νὰ στέκεσαι πολὺ κοντὰ μας καὶ νὰ πλόνης πάντα τὸ χεῖρ σου γιὰ νὰ μὰς στηρίξῃς γερὰ στὸ δύσκολο δρόμο πὺ μπήκαμε.

Π. Αὐτὸ βέβαια εἶναι τὸ σωστό· μὰ πρέπει πρῶτα νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴ μέση ὁ ἴσκιος, πὺ μ' ἐμποδίζει νᾶρθῶ σιμὰ σας

Ε. Τί λές, πατέρα;...

Π. Μοιάζω τώρα τοῦ ναύτη, πὺ χρόνια πολλὰ θαλασσοδάρτηκε στὰ ξένα γιὰ νὰ γυρίσῃ πίσω μιὰ μέρα στὴ γλυκειά του πατρίδα, φέρνοντας στοὺς δικούς του τὴν χαρὰ τοῦ γυρισμοῦ μὲ τὴν ἀπολαβὴ τῶν κόπων του, μὰ στὴ στιγμή τῆς ἐλπίδας ἀκούει τὴ νεραΐδα τοῦ γιαλοῦ πάνω στὸν ἔρημο βράχο τῆς νᾶ γλυκοτραγουδῇ καὶ νὰ τόνε σέρνῃ ἀθελά του μὲ τὸ γλυκὸ τραγοῦδι τῆς στὴν ἄβυσσο τοῦ χαμοῦ.

AN. Παῦλο!

Π. Ναι· ἔτσι κ' ἐγὼ τώρα τὴ στιγμή πὺ θάρρευα, ὅτι φτάνω στὴν ὄνειρεμένη πατρίδα τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς γαλήνης, ἄκουσα τὴ μακρυσμένη φωνὴ τῶν περασμένων νὰ τραγουδοῦνε στὴν ψυχὴ μου τραγοῦδι φόβου κι ἀπελπισίας, πὺ μ' ἀναγκάζει νὰ τραδιέμαι ἀθελά μου μακριὰ, πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν ὄνειρεμένη πατρίδα.

Ε. Πατέρα!...πατέρα!...τί πίκρα πὺ κλειοῦνε τὰ λόγια σου!

Π. Ἀλήθεια...τὴν πίκρα τῆς πίκρας.

Ε. Κ' ἐμεῖς δὲ μπορούμε νὰ σὲ παρηγορήσουμε;

Π. Ὅχι!

Ε. Πατέρα!...κοίταξέ με!...ἐγὼ θὰ σὲ νοιώσω!

Π. Ὅχι! δὲ θὰ ἰδῆς ἐσὺ τὸ μυστικὸ μας!

AN. Παῦλο!

Ε. Πρέπει· εἶμαι· δυνατὴ τώρα νὰ τὰ ὑποφέρω ὅλα...γιὰ σένα! γιὰ τοὺς δύο σας!

Π. Ὅχι! ὄχι!...Μὰ σφίξε ἀπὸ τώρα τὴν καρδιά σου, γιατί θ' ἀρχίσῃς, θέλεις δὲ θέλεις, νὰ μπαίνῃς στὴ ζωὴ πὺ σὲ φοβίζει.

AN. Παῦλο, σῶπα!

Ε. Μητέρα! κ' ἐγὼ μαζί μ' ἐσὺς, δεμένη στὸν πόνο σας.

AN. Ὅχι!...μὴν ἀκούς ὅ,τι γεννάει ἡ ἀδικήτρα τοῦ πατέρα σου φαντασία.

Π. Μακάρι νὰ εἶταν ἔτσι.

AN. Πρέπει νὰ εἶναι ἔτσι...Τὰκούς; Πρέπει!

Ε. Σωπάτε· χτυποῦν τὴν πόρτα.

Π. Ποιὸς μὰς ταραξῆ; Διῶχτε τὸ σύννεφο ἀπὸ τὸ πρόσωπό σας· δὲν πρέπει νὰ τὸ ἰδῆ κανεὶς... Ἀνοῖχτε λοιπὸν... Ἐμπρός.

Ε. Πηγαίνω ν' ἀνοίξω.

Ζ. Ἐδῶ εἶσαι, καλὴ μου;

Ε. Μπᾶ! ἡ Ζωίτσα! καὶ πῶς εἶταν αὐτό;

Ζ. Περνοῦσα ἀπὸ κάτω κ' εἶπα ν' ἀνέβῳ γιὰ νὰ σὲ δῶ λίγο. Κυρία Ἄννα, κύριε Παῦλο, μὲ συμπαθᾶτε· μὴ σὰς ἐνόχλησα;

Π. Τὴ φιλενάδα τῆς κόρης μας τὴ δεχομαστε μὲ χαρὰ στὸ σπίτι μὰς ὅποια ὥρα κι ἂν ἔρθῃ.

Ζ. Τί καλοῖ, πὺ εἶσατε. Τὴν ἀγαπημένη μου τὴν Ξενούλα! Ξέρεις πόσο ἤθελα νὰ σὲ ἰδῶ σήμερα;...Εἶχα πάει στῆς μοδίστας μου κ' ἐνῶ γύριζα, πεθύμησα νὰ σὲ ἰδῶ. Εἶς· εὐχαριστημένη, πὺ ἦρθα;

Ε. Πολὺ, παραπολύ.

Ζ. Τὸ καημένο τὸ Ξενάκι μου!...Κ' ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ νέα. Ἀλήθεια, κύριε Παῦλο; εἶδατε καθόλου σήμερα τὸν πατέρα μου;

Π. Ὅχι...γιατί;

Ζ. Μούλεγεν ότι ήθελε να σας συναντήσει... έχει να σας μιλήσει για κάτι σοβαρό.

Π. Σοβαρό;

Ζ. Ναι! Έτσι μου είπε· μα δεν ξέρω γιατί πράμα. Έσείς οι πατέρες όλο και για σοβαρά μιλάτε.

Π. Άννα, νομίζω, ότι θα ήταν καλλίτερο να αφήσουμε τα παιδιά μοναχά τους· γιατί να φλυαρίσουνε λεύτερα κ' εμείς να πούμε να είπούμε τα δικά μας... Πάμε.

Ε. Φεύγετε, πατέρα;

ΑΝ. Ναι, παιδί μου· μα σου μένει ο έσκιος μας.

Ζ. Λοιπόν, πώς είσαι Ειρήνη μου; Πώς τα πάς με το Στέφανο;

Ε. Τι είπες;

Ζ. Με το Στέφανο δά... τί; μήπως θέλεις να μου το κρύψεις;

Ε. Μα δε σε καταλαβαίνω.

Ζ. Ω καημένη κ' εσύ! Όλος ο κόσμος το ξέρει τώρα ότι είσαστε έρωτευμένοι σε βαθμό, που δε παίρνει άλλο, κ' εσύ έρχεσαι να μου κάνεις την ανήξερη. Χα, χα, χα.

Ε. Ο κόσμος το ξέρει;... ο κόσμος;

Ζ. Τι; μήπως σε φοβίζει αυτό; Μπα! θα σε παίρνω για πολύ κουτή.

Ε. Τε λέει ο κόσμος;...

Ζ. Και μονάχα αυτό; Έδω περιμένουν από ώρα την ώρα και τους γάμους σας, επειδή έως εκεί που έφτασαν τα πράγματα δεν υπάρχει άλλη γιατριά.

Ε. Ζωή!... το συλλογίστηκες τί μου λές!

Ζ. Μα τί κάνεις έτσι; Σου φαίνονται παράξενα αυτά; Τότε θα πη, ότι δε ζεις καθόλου στον κόσμο. Άγάπησες ένα νέο, σ' αγάπησε κι αυτός, αγάπηθήκατε παραπολύ μαλιστα, και στα τελευταία φτάνετε στο... «Ήσασα χόρευε». Περίεργο σου φαίνεται; Και όμως είναι τόσο φυσικό. Τι με κοιτάζεις έτσι;... «Α! καημένη· τί ευτυχισμένη που είσαι· εσύ χάρηκες τον έρωτα όπως ήθελες, προτού τον κλείσεις στο στενόχωρο του γάμου κλουβί.

Ε. Ζωή!

Ζ. Και τό είχες για κρυφό!... Μα δεν ξέρεις ότι έδω στον κόσμο δε μπορεί να κρυφτεί τίποτα και μέλιστα ο έρωτας; Ρώτησε όποιον θέλεις από τους γνώριμους σου και θα δής, ότι ξέρει και τα πιο μικρά καθέκαστα της αγάπης σας. Έσύ όμως κατά καλή σου τύχη είχες με το μέρος σου και τη μητέρα σου· κ' έτσι δε δοκίμασες καθόλου την πίκρα της αγάπης.

Ε. Ω! αυτός ο κόσμος! αυτοί οι γνώριμοι! Δε σε αφήνουν ούτ' ένα άγνο μυστικό νύχης στα βάθη της ψυχής σου. Έρχονται και σου το παίρνουνε για να το κυλίσουνε στη λάσπη της κακίας τους! Σου το κλέβουνε για να του σταλάξουν όλο το δηλητήριο της συκοφαντίας! Με βοήθησεν η μητέρα μου στον έρωτά μου!... Κι αυτό το λένε με τρόπο, που γεννάει μόνο τη φρίκη της ατιμίας!

Ε. Μα, αλήθεια, φοβάσαι ποῦμαθεν ο κόσμος την αγάπη σου;

Ε. Όχι!... φοβάμαι την κακία του!... Ο τρόπος που μιλάει γι' αυτή μου φέρνει τρόμο.

Ζ. Άθωα που είσαι!... Δεν αφήνεις τον κόσμο να λέη, τι θέλει. Έσύ κάνε την όρεξή σου κι άσε τους όλους να στοχάζονται όπως τους άρεισει.

Ε. Δε νοιώθεις εσύ τί θα πη αυτό· δε μπορείς να νοιώσης πως πληγόνεται η καρδιά με τα φαρμακερά τους λόγια... Το μυστικό μου δεν είτανε για να το μάθη ο κόσμος· γιατί να... μόλις βγήκε στο φανερό μολεύτηκε από το χνώτο της βρισιάς.

Ζ. Πόσο μακριά είσαι από τη ζωή, καημένη!...

Μα τότε τί θύλεγες, αν άκουες όλα όσα λένε κάθε μέρα;

Ε. Όλα;... ώστε λένε κι άλλα ακόμη;

Ζ. Και πού να τα θυμάμαι όλα... Λένε για σένα, για τη μητέρα σου, για το Στέφανο, για τον πατέρα του που σκοτώθηκε μόνος του...

Ε. Σώπα!

Ζ. Έλα τώρα· μην είσαι παιδάκι και τρομάζεις με τα τίποτα.

Ε. Σώπα! Σώπα!... δεν ξέρω τί θ' άκούσω από το στόμα σου, μα καταλαβαίνω ότι δε θύχω τη δύναμη να τάκούσω. Σώπα!...

Ζ. Έγώ, αγάπη μου, δεν ήρθα έδω για να σε τρομάξω και να σε λυπήσω. Μπα!... Δός μου θμως την άδεια να σου πω, ότι είσαι κουτή, αν δίνης καμιά σημασία σ' όλα αυτά τα λόγια του κόσμου. Μια φορά κι αγάπησες πρέπει νύχης και το θάρρος να κούσης, ότι θα σου πούνε. «Ε, καλή μου Ειρήνη! νομίζεις ότι μπορούμε να κάμουμε ένα βήμα της πιθυμίας μας χωρίς να παρουσιαστούν άμέσως μπροστά μας χίλιοι δυό, που να μας πούνε άλλοι σοβαρά κι άλλοι κοροϊδευτικά: «πού πας;» Το νομίζεις αυτό;... «Όχι βέβαια, γιατί δεν είμαστε λεύτεροι... Δε θέλω να σου φιλοσοφήσω· μπα! η πολλή συλλογή με κουράζει. Μα... αυτή είναι η αλήθεια.

Ε. Ναι· αυτή είναι η αλήθεια, η σκληρή αλήθεια· για τούτο κ' εγώ δεν ήθελα κανένα μάτι να ριδή το μυστικό μου. Όπως γεννήθηκεν άγνο, ζητούσα να το κρατήσω πάντα άγνο, κλεισμένο μέσα στην ψυχή μου.

Ζ. Δεν ξέρω, αν έχης δικιο· μα εγώ, επειδή είναι τέτοιος ο κόσμος, συλλογίζομαι άλλοιως. Ίσως να είχε δικιο ο νουνός μου που μεβγαλε «Ζωή». Ναι· εγώ έχω όλο το θάρρος να τον αντικρύσω κατάματα αυτόν τον κόσμο.

Ε. Έσύ μπορείς· μα εγώ τότε φοβόμαι!...

Ζ. Δεν αγάπησα ποτέ με τα σωστά μου· τ' όμολογώ· γι' αυτό ίσως και δεν πρόσεξε κανένας στο τί κάνω. Μα αν την ώρα, που αγάπησω σωστά η και την ώρα που κάνω έρωτα για διασκέδαση, άκούσω να λένε το και το για μένα, καταλαβαίνω ότι θύχω τη δύναμη να γυρίσω και να πω κατά πρόσωπο σε όλους: «Κυρίες και κύριοι, πέτε ότι θέλετε για μένα· εγώ δε δίνω πεντάρα για τα λόγια σας». Θά τόλεγα αυτό, κι αν ακόμη άκουα περισσότερα από τα όσα λένε για σένα.

Ε. Για μένα!... Λένε για μένα!... Μα τί έχου-νε να πούνε;

Ζ. Ξέρω κ' εγώ; ό,τι θέλει καθένας. Τα λόγια τους δε θα σου τα ξαναπώ εγώ, επειδή βλέπω, ότι η καρδιά σου πονάει. Άς σου τα είπουν άλλοι. Μα, άκουσε με: μη δίνης προσοχή σε τίποτα· κάνε όπως σου άρεισει και θα δής ότι όλοι θα σεβαστούν τη διαγωγή σου. Τέτοιοι είναι οι άνθρωποι, αγάπη μου· όσο τους φοβάσαι τόσο περισσότερο θέλουνε να γίνονται κύριοί σου.

Ε. Ζωή!...

Ζ. Άσε τώρα τα συγκινητικά... Αλήθεια, για πές μου... σου είναι τουλάχιστο πιστός ο Στέφανος; Μα τί ρωτώ τέτοιο πράμα! Δε μπορεί παρά να μοιάζει του πατέρα του.

Ε. Του πατέρα του;

Ζ. Ναι· καθώς λένε, τόσο πιστά αγάπησε, ώστε όταν η κόρη που της είχε χάρισει την καρδιά του ύστερης από το θάνατο της πρώτης του γυναίκας, παντρεύτηκε μ' άλλοι, δε βάσταξε και σκοτώθηκε μόνος του.

Ε. Ναι· κάτι άκουσα κ' εγώ γι' αυτήν την ιστορία.

Ζ. Μπα;...

Ε. Ναι!... και ξέρεις ποιά ήταν η κόρη εκείνη;

Ζ. Έλα τώρα· κάνεις πως δεν το ξέρεις.

Ε. Όχι, σου λέω.

Ζ. Έχεις δικιο· είναι τόσο παλιά ιστορία, που την είχαν ξεχάσει και τη θυμήθηκαν πάλι τώρα εξαιτίας της αγάπης σου με το Στέφανο.

Ε. Έ!... Πές μου ποιά ήταν η κόρη εκείνη;

Ζ. Μα... η μητέρα σου!

Ε. Α!

Ζ. Τι έπαθες;... σε τρομάξε κι αυτό αντί να σε κάμη να χαρής; γιατί έτσι η μητέρα σου δε θα πη όχι για το γάμο σας.

Ε. Η μητέρα μου; ναι... η μητέρα μου!

Ζ. Ποιος φωνάζει απ' όζω;

ΣΤ. Τόφερα, τόφερα.

Ε. Α! ο κύριος Στέφανος.

Ζ. Ο Στέφανός μου λέγε, καημένη. Φοβάσαι κ' έμένα;

ΣΤ. Να που τόφερα... Ω! ματζαμέλ Ζωή, καλημέρα σας.

Ζ. Τι είναι αυτό που φέρατε;

ΣΤ. Ένα βιβλίο, που η Ειρήνη το είχε λησμονήσει στις θείας της.

Ζ. Να το ιδώ... Μπα! ποιήματα;

Ε. Ναι.

Ζ. Ποιήματα! Πάντα ρομαντική!... Άλέγρα, άλέγρα πράματα να διαβάζεις, καλή μου, για να ξανόγνη η καρδιά σου, να συνηθίσης τη ζωή.

ΣΤ. Πολύ σωστό.

Ζ. Έμένα να με συμπαθάτε· φεύγω... Κύριε Στέφανε, καλημέρα σας. Ξενακι μου! να σου πω κρυφά: «Σ' αφήνω με τον αγάπημένο σου!...» Καλημέρα σας!

ΣΤ. Ειρήνη; τί έχεις; γιατί τόσο λυπημένη;

Ε. Ω! τα λόγια της!... τα λόγια της! Πώς μπόρεσε να μου τα πη!

ΣΤ. Μα τί σουπε;

Ε. Δεν ξέρω· γυρίζει το μυαλό μου!... Στέφανε, μη με ρωτήσης τίποτα· σ' άρκίζω στην ψυχή του... .

ΣΤ. Μα τί έχεις αγάπη μου;

Ε. Δεν ξέρω· ω! αυτός ο κόσμος!... νοιώθω, ότι κάτι μου παίρνει από την ψυχή, το πιο ώραίο! το πιο άγνο! και μου βάνει στη θέση του τον τρόπο του θανάτου. Στέφανε, φοβόμαι!

ΣΤ. Έλα τώρα· μην κάνεις σαν παιδί.

Ε. Ναι, παιδί, που από την όμορφιά του κόσμου του, από το φως της κλοσύνης του βρέθηκεν άξαφνα μπροστά στην άσκημιά και στο σκοτάδι της κακίας. Γιατί να με τραβήξουν από τονειρό μου;

ΣΤ. Έχει δικιο λοιπόν ο πατέρας σου σ' όσα λέει.

Ε. Ο πατέρας μου;... ναι, ο πατέρας μου που βλέπει πάντα καθαρά! Δεν είμ' εγώ για την άληθινή ζωή.

ΣΤ. Όχι! δε μιλείς σωστά· εσύ ζεις την άληθινή ζωή κι όλοι εμείς οι άλλοι είμαστε οι φοβισμένοι απ' αυτή, οι τυφλοί μπροστά στις όμορφίες της, που έρχόμαστε κοντά σου να δανειστούμε λίγο από το φως της ζωής σου, από τον ήλιο της όμορφιάς που λαμπει μέσα σου. Έσύ είσαι η παρηγοριά σ' έμας τους δυστυχισμένους. Ειρήνη! η ζωή σου είναι η ίδια η άγνή χαρά, που μας ξαναιώνει,

ή άθόρυβη δροσιά, που σταλάζει μέσα στη διψασμένη ψυχή μας.

Ε. Όχι πιά· ήρθαν και μεν μόλεψαν τη χαρά μου κ' έκαμαν την πηγή της δροσιάς να στερέψη.

ΣΤ. Όχι, έχεις άδικο.

Ε. Δεν ξέρεις εσύ τίποτα από όσα γίνονται γύρω μας. Δεν έννοιωσες την πίκρα του πατέρα μου, όπως εγώ. Δεν αντίκρυσες τη λύπη και το φόβο της μητέρας μου. Δεν άκουσες τα λόγια της Ζωής! Δεν έφτασαν ως σ' αυτά σου οι φαρμακερές βρισιές του κόσμου....

ΣΤ. Ξένη! Τι είναι αυτά που λές!

Ε. Έδώ μέσα, στην ψυχή τούτη, που όνειρευόταν πάντα τη λεύτερη χαρά, την όμορφη γαλήνη, τώρα φωλιάζει μονάχα ή έρημιά! ή τρικυμισμένη λύπη! Τώρα δεν είμαι μόνη με τον ερμό μου, με την άγνη αγάπη μας.

ΣΤ. Ξένη! συλλογίσου τί λές.

Ε. Τώρα είμαι μέσα στις τρικυμίες της ζωής.... Στέφανε, φοβάμαι!

ΣΤ. Είμαι κ' εγώ κοντά σου, Ξένη.

Ε. Κ' εσύ...μά μήτε κ' εμένα σ' άφίσανε στο φώς.

ΣΤ. Δε σβήνει ποτέ το φώς που πηγάζει απ' την ψυχή.

Ε. Δεν είμαστε πιά μόνοι· χιλιάδες μάτια άγριεμένα στέκουν όρθάνοιχτα τριγύρω μας.

ΣΤ. Το μάτι της άγνης συνείδησης είναι το πιο δυνατό και το πιο λαμπρό για να τα σκοτεινάζη όλα τάλλα· τάκούς; όλα τάλλα!... Στο φώς που σκορπίζεται γύρω μας είμαστε μόνο έμεις οι δύο.

Ε. Ω! και να είταν αλήθεια αυτό! έμεις οι δύο μόνοι και κανένας άλλος... κανένας άλλος... με την αγάπη μας, τη γαληνεμένη σκέψη μας, τη λεύτερη χαρά μας. Μά όχι! αυτό δεν είναι δυνατό πιά. Δε μπορεί να είναι... Το νοιώθω πολύ βαθιά. Ζήλεψε ο κόσμος την εύτυχία μας κ' έρριξεν άπάνω της τη βάρσκανη ματιά του.

ΣΤ. Μην τή φοβάσαι τη ματιά αυτή. Η αγάπη μας θάναί πάντα το φυλαχτό της εύτυχίας μας.

Ε. Νάξερές πώς πονώ!... πώς νοιώθω μέσα μου την κρυάδα του θανάτου!

ΣΤ. Δεν είν' αλήθεια αυτό, που λές!

Ε. Ναι· γιατί το καταλαβαίνω, ότι αυτό που είταν ή εύτυχία μας γίνεται αίτία και της δυστυχίας μας.

ΣΤ. Ξένη!... κοιτάξέ με καλά. Με κάνεις να πιστέψω, ότι εγώ είμαι ή άφορμή του πόνου σου.

Ε. Όχι! όχι! Μην το ξαναπής! Αυτό δεν είναι ούτε από σένα, ούτε από μένα. Κάτι άλλο τόφερε στο φώς... Δεν ξέρω, δεν είμαι ίκανή να σου πω ποιά είναι ή άφορμή· μά κι αν μπορούσα, θα ρώ, πώς δε θάχα τη δύναμη να σου πω, γιατί ή χαρά της ζωής μας γίνηκε αγάπη πονεμένη.

ΣΤ. Να σου το πω εγώ. Γιατί ή αγάπη μας ανέθηκε στην πιο ψηλή κορφή του βουνού της εύτυχίας· κ' έπειδή νοιώθει εκεί άπάνω την αληθινή λευτεριά και βλέπει ότι έφτασε πιά το μυστικό της όνειρο, λυπάται που δεν υπάρχει κι άλλη κορφή για ν' ανεβή ψηλότερα, ν' άπλωθ ή πιο διάφανη άτμοσφαίρα. Άνέθηκε πολύ ψηλά ή αγάπη μας· κ' έπειδή βλέπει την ανάγκη να ξανακατεβή στον πραγματικό κόσμο, τρίμει μήπως και δε μπορούμε να τη δεχτούμε μέσα μας τόσο φωτόβολη και τόσο άγνη, όσο είναι τώρα. Μά εσύ, εσύ έχεις τη δύναμη να τη δεχτής για πάντα τέτοια που είναι και να τη χαρίζης και σ' έμένα άνεγγιχτη από κάθε άσχημιά του κόσμου.

Ε. Στέφανε· δός μου θάρρος και παρηγοριά.

ΣΤ. Άγαπημένη μου παιδούλα! Με το κεφάλι σου άκουμπισμένο έδώ άπάνω στον ώμο μου...

Ε. Η μητέρα...

ΑΝ. Ά! είτανε γραφτό.

Ε. Μητέρα!...δέ σου το κρύβω πιά.

ΑΝ. Τόξερα...μά και δεν έπρεπε να το ξέρω.

ΣΤ. Κυρία...εγώ...

ΑΝ. Δέ θέλω να δικαιολογηθής... Δέ φταίς!...

ΣΤ. Να φταίω;...Μά εγώ θέλω να το φωνάξω σ' όλον τον κόσμο.

ΑΝ. Όχι! κρύψε τη βαθιά την αγάπη σου, ως που νάρθη ή ώρα να το πής. Τώρα δεν πρέπει... Τώρα φέρνει τον κίνδυνο.

Ε. Μητέρα, με κάνεις να φοβάμαι παραπολύ...

ΑΝ. Σώπα!...

ΣΤ. Τόν κίνδυνο;...

ΑΝ. Έσύ άπόφυγε να ίδής σήμερα τον πατέρα της.

ΣΤ. Μά...

ΑΝ. Κάμε όπως σου λέω. Μή ρωτήσης τίποτ' άλλο.

ΣΤ. Μά τόσο κακό του κάνω;

ΑΝ. Φύγε! Κάποια κατάρρα άρχισε να βαραίνει άπάνω μας! Φύγε, αν μας αγαπάς!...

Ε. Υπακούω με το φόβο στην ψυχή.

Ε. Έφυγε...

ΑΝ. Παιδί μου· εσύ τώρα βοήθησέ με!

Ε. Μητέρα!...το ξέρω το μυστικό σου!

ΑΝ. Σώπα!

Ε. Ο πατέρας.

Π. Έδώ, όλο· μαζί...

ΑΝ. Έφυγε...

Π. Το βλέπω· μά πολύ άργά.

Ε. Πατέρα!

Π. Παρηγορήστε ή μια την άλλη. Είναι τόσο ταιριασμένες οι ψυχές σας, που δεν πρέπει να τίς ταραξή μήτε το τίποτα!

Ε. Πατέρα!

Π. Έγώ είμαι ξένος για σάς!

(Τελειώνει το Α'. μέρος.)

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΑΙ ΔΥΟ ΚΥΡΙΑΙ

«Αί δύο Κυρίαί» (Le due Dame) είναι δράμα σε τρεις πράξεις του Παύλου Φερράρη στο πρόγραμμα που έβγαλε το Βασιλικό για τη παράσταση ύπαρχει το έπιθετο μόνο του Ιταλού συγγραφέα σέτε χωρίς το δικριτικό του όνομα. Στα Ιταλικά όμως γράμματα ύπάρχουνε τρεις συγγραφείς με τόνονα Φερράρη. Ο ιστορικός και φιλόσοφος Giuseppe Ferrarri, ο ποιητής Severino Ferrarri, κ' ο δραματικός Paolo Ferrarri. Τέτοιο πράμα όμως πολύ φυσικά δε μπορούσε να το ξέρη ή πολύμαθη διεύθυνση του θεάτρου για τούτο έβαλε νείτα σέετα Ferrarri νομίζοντας φαίνεται πως έτσι κάνει περισσότερη έντύπωση. Η παρατήρηση ίσως είναι πολύ φιλόλογη και δεν άξιζι τον κόπο άναφέρουμε μόνο το πράμα χωρίς να δώσουμε σ' αυτό καμιά ξεχωριστή σημασία. Με τη φετεινή κατάσταση του Βασιλικού είναι σά να ζητούμε «ψύλλους στ' άχερα». Τέλος πάντων το έργο είναι του Παύλου Φερράρη δραματικού από τη Μοντένα. Ο συγγραφέας αυτός πέθανε στο Μιλάνο στα 1889 άπου πρώτα έγραψε πλῆθος από κωμωδίες και δράματα άλλα με ιστορική ύπόθεση κ' άλλα με θέση. Η Ιταλική γραμματολογία μιλώντας για τα έργα του χαρακτηρίζει μερικά γι' αληθινά άριστουργήματα ενώ πάλι γι' άλλα κρατάει κάποια έπιφύλαξη. Άντιγράφουμε

μια παράγραφο όπου κρίνεται γενικά το έργο του Ferrarri.

*

«Ο Φερράρη έργάστηκε με ειλκρινεία και δύναμη προσπαθώντας να φτάση ψηλότερα, έτοιμάσε το δρόμο σε άλλους που ως την ώρα όμως δε φανηκαν, θέλησε να παρουσιάση στο θέατρο την κοινωνία ολόκληρη από την πιο μεγάλη τάξη ως την πιο κάτω και να εξετάση μερικά απ' τα πιο δύσκολα και πιο θλιβερά κοινωνικά προβλήματα· κ' αν δε στάθηκε πάντα τυχερός, φάνηκε όμως ειλκρινής, αν δε δείχτηκε μεγάλος συγγραφέας έδωκε όμως την έντύπωση ενός τίμιου και καλοσυνείδητου δασκάλου. Στο θέατρο μερικά έργα του έσβυσαν χωρίς έλπίδα ζωής· μά μερικά είναι ήγεμια ζωής, υγείας, δύναμης κ' ακόμα τώρα άκούγονται με συγκίνηση και με φαρτίστηση».

*

Έτσι τον κρίνουν οι πατριώτες του Ιταλοί. Αν θελήση όμως κανείς από το έργο που είδε να βγάλη όρισμένη και γενική κρίση ίσως αναγκαστή να μη συμφωνήση όλος διόλου μαζί τους. Το έργο αυτό που φαίνεται πως είναι κ' απ' τα καλύτερα του έχει μέσα του αρκετή φιλοσοφία κ' αρκετή ακόμα τέχνη στο δέσιμο διασκεδαστικών σκηνών. Μια έλαφρά κυρία που παντρεύεται γίνεται τίμια και πιστή γυναίκα, δεν άφηνει όμως το γιό της τα παντρευτή κ' αυτός μια παστρατισμένη γιατί φρονεί πολύ λογικά και πολύ σωστά, πώς στις δέκα χιλιάδες περιπτώσεις μια μόνο βγαίνει σε καλό και πώς ή μια αυτή έτυχε να είναι ή δική της. Βλέπετε φιλοσοφία τετραγωνική που δε μπορεί να χωρήση τίποτα. Γύρω σ' αυτή την ιδέα είναι πλεγμένο το έργο με διαφορα έπεισόδια νόστιμα φτιαγμένα με χιούμορ και με έπιδειξίότητα που τον δείχνει άνθρωπο του θεάτρου. Κι' αληθινά το δράμα κρατιέται—αν κρατιέται—άπό τις σκηνές αυτές τις ξένες πρὸς τη βάση του έργου παρά από την ύπόθεσή του και το φόνιο του που ούτε μας λέει ούτε και θέλει να μας πη τίποτα. Ένα κομμάτι κωμωμένο για να διασκεδάση κανείς αν έτυχε ναχη κέρι. Άλλοιως βαρύνεται όπως και βαρυνόντουσαν οι θεατές του Βασιλικού γιατί δεν είχαν κέρι. Και πώς να είχαν οι δυστυχισμένοι με την ώραία γλώσσα που τους ταίξει τώρα κάθε βράδυ ο κ. Βλάχος; Η μοναξία!, αί φαντασιώδεις!!! αί [παραισθησίαι!!! Άλλοίμονο! δεν είμαστε καλά!

Οί ήθοποιόι καλούτσικοι. Η Κα Λοράνδου στην τρίτη πράξη πολύ καλά.

*

Τη περασμένη βδομάδα παίχτηκε κ' ή «Δούκισσα των Αθηνών». Για το έργο αυτό έτυχε να γράψω πέρυ κατι. Όλος ο σοφός ένθουσιασμός του κ. διευθυντή κ' όλα τα άκριδοπληρωμένα σκηνικά του Βασιλικού είναι αδύνατο να δώσουν κάποια σοβαρότητα στο κωμικό κατασκευάσμα του μεγαλύτερου ρουτινιέρη συγγραφέα των Νεοελληνικών γραμμάτων.

Α. Σ.

ΣΦΟΥΓΓΑΡΙ

Βρίσκεται στο Τρίκερι σφουγγάρι ως χίλιες οκάδες φινό και κωμικό της πέτρας, κορφαίτικο και του φυκιού καθώς και 500 οκάδες σκάρτα. Παρτίδες μεγάλες και μικρές. Τιμές σύμφωνα με το φράγκο.

Κ. Ν. ΓΛΑΡΟΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΗΣ ΒΟΥΛΗΦΟΡΟΣ

Αγαπητέ Νουμά,

Άφου είχες τή καλωσύνη νά δημοσιέψης στό περασμένο φύλλο τὸ γράμμα μου, λαβάνω τὸ θάρρος νά σοῦ γράψω καὶ πάλι δυὸ-τρεῖς γραμμὲς γιὰ τὸν καλλιμόρφωτον τῆς ὀρθοδοξίας πρόεδρον.

Ὅσο κι' ἐν ζήτησι ὁ μακαρίτης ὁ Περματζόγλου νά μὴν τοῦ βγάλουν λόγους στὴν κηδεῖα του, ἀπὸ φόβο βέβαια γιὰ τὴ λευκαίμια τῆς καθαρέουσας ποῦ θὰ ξεποῦσε γύρω στὸν τάφο του, δὲν κατόρθωσε μολαταῦτα νά γλυτώσῃ ἀπὸ τὸν κ. Λεβίδη. Ὁ κ. πρόεδρος τῆς Βουλῆς φαίνεται ὅτι ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ ἐγίνε πρόεδρος νομίζει ὅτι ἔχει τὴν ὑποχρέωση νά διασκεδάζῃ τὸν κόσμον μὲ τὸ μεροκάματο, κι' ἀφοῦ γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ τοὺς δεσμούς ποῦ μᾶς συνεδέουν μὲ τοὺς Ἰταλοὺς, μίλησε στὴ Βουλὴ γιὰ τὶς πριμαντόνες καὶ τὶς μπαλαρίνες ποῦ μᾶς φέρουν οἱ ἱμπρεσσάριοι τοῦ Δημοτικοῦ Θεάτρου, ξεφύτρωσε καὶ στὴν κηδεῖα τοῦ Περματζόγλου γιὰ νὰ μᾶς σερβίρῃ τὸ ἔξοχο, τὸ θαυμάσιο, τὸ ἀνεχτίμητο καθαρευουσάνικο μαργαριτάρι:

«Καὶ κούφη σοι εἶη ἡ γῆ τῆς Ἀτικῆς ἢς βουληφόρος ἐτύγχανε ὦν»!!

Ἄν καμιά φορὰ κάνουμε ἀδριάντα στὴ Νεοελληνικὴ μωρία οὐ τυγχάνω εὐρίσκων πῶς κατάλληλο ἐπίγραμμα ἀπὸ τὸ ἀθάνατο ἀπὸ τῆς βουληφόρος ἐτύγχανε ὦν.

Ἀθήνα 28 Νοέβρη 1906.

Δικός σου
ΓΚΡΙΝΙΑΡΗΣ

ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ

Ἀπὸ Πέμπτη εἰς Πέμπτη.

Ἰπουργὸς Ἐσωτερικῶν ὁ Ν. Καλογερόπουλος

Στοιχωμοί. Ἀθήνα 1, Ἐπαρχίαι 4.

Λαθωμοί. Ἀθήνα 9, (οἱ τρεῖς ἀπὸ καρρότσες κι ἀπὸ κάρρα), Περαιάς 3, Ἐπαρχίαι 5.

Κλεψίαι. Ἀθήνα 5, Περαιάς 3, Ἐπαρχίαι 2 (ληστεῖαι).

Ἀπαγωγές. Ἀθήνα 1.

Ο ΦΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

Ο.ΠΙ ΕΛΕΥΤΕ

Στὸ τελευταῖο φύλλο τοῦ «Monde Hellenique» ὁ κ. Pierre Baudry δημοσιεύει τρία ποιήματα τοῦ Παλαμά ἀπὸ τὴν «Ἀσάλευτη Ζωή» σὲ ὠραία γαλλικὴ μετάφραση.

— Ποιήματα τοῦ Παλαμά γαλλικὰ μεταφρασμένα δημοσίεψε τελευταῖα κι ὁ κ. Philéas Lebesgue στὴν «Roesie». Ἐπιθεώρησι τῆς Τουλούζης.

— Γραμματίας στὸ Βασιλικὸ θέατρο διορίζεται, λένε, ὁ κ. I. M. Δαμβέργης. κ' ἔτσι μὲ τὴν ταιριασμένο αὐτὸ διορισμὸ (διευθυντὴς ὁ Βλάχος καὶ Γραμματίας του ὁ Δαμβέργης) τὸ φιλολογικὸ αὐτὸ γερκοκομειὸ πάσι πρῆμα.

— Ὁ ρακοτάγκος τῆς «Πινκοθήκης» δημοσίεψε στὸ ξώφυλλο τοῦ τελευταίου φυλλαδίου μιὰ ἀδιάντροπη καὶ πρόστυχη βρισιὰ γιὰ τὴν κ. Ἀλεξ. Παπαδόσκου. Τέχουν αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ ζῶα νάιναι ἀσεδέστατα.

— Ὁ μακαρίτης ὁ Ζουφρὲς, στέλλοντας ἐδῶ κ' ἕνα μήνα τὴν εἰκόνα του, ποῦ τυπώθηκε στὸ 220 φύλλο τοῦ «Νουμά», μᾶς ἔγραψε ἑπείρασέ τινε στὸ «Νουμά» γιὰ νὰ μὲ κάνεις καὶ μένα ἀθάνατο». Ὅλα τὰ σατύριζε, καὶ τὸν αὐτὸ του ἀκόμα.

— Συστήθηκε «Στενογραφικὴ Σχολή» ἀπὸ τὸν καθ. γητὴ τῆς Στενογραφίας καὶ Γραμματίας τῆς «Ἐμπορ. καὶ Βιομηχανικῆς Ἀκαδημίας» κ. Β. Ν. Ρούτσο.

— Ἡ Σκολή, αὐτὴ ἔχει ἀνγνωριστῆ ἀπὸ τὴ Κυβέρνησι καὶ τὸ καταστατικὸ τῆς δημοσιεύτηκε στὸ προπερασμένο φύλλο τῆς «Ἐρ. τῆς Κυβερνήσεως».

— Ὅπως ἀκοῦμε ἀπὸ εἰδικούς ὁ κ. Ρούτσοι εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πολύτιμους δασκάλους τῆς στενογραφίας.

— Ὁ φίλος κ. Σιγάλης ἔχει ἀναστατώσει τὴν Πελοπόννησο, γυρνώντας χωρὲς καὶ χωρὶς κι ἀπαγγελλόντας ποιήματα.

— «Εἶναι ἀδύνατο (γράφει σὲ φίλο του) νὰ σοῦ περιγράψω τίς τιμὰς ὧν ἀπολαμβάνω. Σωστὸς Κοκλὲν, δηλ. εἰδοποιῶ πρὶν φθάσω διὰ προγραμμάτων καὶ ἀποτέλλω εἰσιτήρια. Θριάμβος παντοῦ».

— Κι ἀπὸ ἄλλο γράμμα. «Χθὲς ἔτελειώσα τοῦ Ἄργους. Ἀποθώσις κυριολεκτικῶς. Οὐτὲ καθήκρια μοῦ χρειάζονται πλέον, οὔτε τίποτα περισσεύω ἐγὼ τὸνομά μου ἀναστατώνει τὸν τόπον».

— Εὐτυχησμένοι ὅποιοι ὄνειρεύεται τόσο νόστιμα στὸ ξύπνια του.

Ο ΙΔΙΟΣ

ΓΑΛΗΝΗ

Ὀνειροφάνταχτη ἀστραπή ποῦ ἐλάμβανες τὸ νοῦ καὶ στὴν καρδίαν ἐξύπνισες τὸν ὑπερούσιον πόθο, Τώρα στὸ φῶς ποῦ χάνεται τοῦ ὠραίου δειλινοῦ Συντρίματα μονάχα πίσω σου ν' ἀφίνης νοιώθω.

Μάταια ἄς ὄνειρεύομαι γλυκεῖα γαλήνη τώρα.

Ὅπως πρῶτα ἐστὶν ὄνειρο στὸ νοῦ θὲ νὰ προ-

Καὶ θῶσαι τ' ἄστρο ποῦ ὀδηγᾷ εἰς τὰ σκοτὴ πᾶσαν

Τῆς ἐρημιᾶς τὸ σύντροφο καὶ τῆς ἀνεμοζάλης.

Α. Ε.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Π Ρ Ω · Ι ·

Κινοῦν ἀγάλι ἀγάλι κατὰ τὰ δυσμικὰ τὰ ὄμορφα ροδοσύννεφα ποῦ κορνιζώνουν τὴν Ἀνατολή.

Ἄπ' τὸ παράθυρό μου ξανοίγω πότε τὸ δροσόβολο οὐρανὸ, πότε τὴν πονετικὴ θάλασσα, πότε τὰ μυριόκαλλα βουνά.

Περὶεργὸ πὼς ἡ ζωὴ τοῦ ἐξω κόσμου, ἡ ἀντικειμενικὴ ζωὴ, βάνει σ' ἐνέργεια τὴν ψυχικὴ μας ζωὴ, τὴν ὑποκειμενικὴ δὴλα δὴ σκέψη. Κ' ἔτσι ἡ εἰκόνα φέρνει τὸ συλλογισμό.

Πρῶτ' ἡ χυνοπαρινὸ. Κάθουμαι κι' ἀκούω τοὺς πρώτους κρότους τῆς ἡμέρας, ποῦ ἀρχινοῦν νὰ γεμίζουν τὴ φύση ἀπ' ἄταχτες βοές.

Πονολαλεῖ τὸ μυστρί στὰ χέρια τοῦ χτίστη, ποῦ ὀλημερὴς στὴ σκαλωσιὰ του ἀπάνω χτίζει, χτίζει. Ἐνας δημιουργὸς κι αὐτὸς καὶ μάλιστα δημιουργὸς πῶς εὐτυχησμένος ἀπὸ πολλούς, ποῦ προτρέπονται νὰ γράφουν ὄχι ἀπὸ βαθειὰ ψυχικὴ προαίρεσι καὶ τάση, μὰ ἀπὸ ἐξωτερικὴ ἀνάγκη. Γιατὶ ὁ χτίστης ξέρει πὼς τὸ δημιούργημά του, καλὸ κακὸ, τὸ δημιούργημα ποῦ τοῦ κρυφόκλεψε μέρος τῆς ζωῆς του, μπορεῖ νὰ ζήσει ἑκατὸ-διακόσια χρόνια, ἐν ᾧ τὸ ἔργο τοῦ κοινοῦ καὶ μέτριου συγγραφέα ὅλοι ξέρομε πὼς μόλις φανῆ θὰ πεθάνῃ, θὰ πέσῃ σὲ μύρια συντρίμια.

Πρῶτ' ἡ ζωὴ, ὁ κόσμος ὅλος εἶναι βουτηγμένος στὰ πρῶτα τῆς ἡμέρας μενεξεδένια χρώματα.

Μὲ τίς πρῶτες φωνὲς τῆς ἡμέρας ἀρχινᾷ νὰ γλυκοποτιζῇ τὸ νοῦ μου ἡ βαθύτατη καὶ συγκινητικὴ ἀντίληψη τῆς γεννήτρας καὶ καταλύτρας ζωῆς.

Ἄνοιγ' ἀδιάπλατα τὰ μάτια μου καὶ γοργοτηρᾷ ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Σβύνει ἡ κρυερὴ σωπασιὰ τῆς νύχτας στοῦ παντέρημου πουλιοῦ τὴν πρώτη κραυγὴ, στὴν πρώτη φωνισσα κατὰρα τοῦ δύστυχου θνητοῦ, στοῦ ἐντόμου, ποῦνε κρυμμένο ἀνάμεσα στὰ φύλλα, τὸ πρῶτο γρύλλισμα, στὴν πρώτη καθάρια λαλιὰ τοῦ μικροῦ παιδιοῦ.

Μοῦ φαίνεται πὼς τὴν ἡμέρα πῶς πολὺ παρὰ τὴ νύχτα ἐξωτερικεύεται καλύτερα ἡ ζωὴ, ἡ ἀφθαρτὴ

κ. ἀτελείωτη, καὶ πὼς καθε πρῶτ' γίνονται οἱ πρῶτες μὰ καὶ δραστηκώτερες γι' αὐτὸ ἐκδήλωσες τῆς.

Καστελλόριζο

M. Γ. ΠΕΤΡΙΑΝΗΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Γκορ. Σ' εὐχαριστοῦμε μὰ δὲν κίνει νὰ μίθουμε καὶ τὰ ληθινὸ σου ὄνομα ;—κ. Στρ. στὴ Βόνιτσα. Βέβαια ὄλ' οἱ περασμένοι τόμοι τοῦ «Νουμά» βρίσκονται στὸ γραφεῖο μας, δέκα δρ. ὁ ἕνας καὶ μιὰ δρ. παραπανιστὰ ὁ ἕνας γιὰ τὰ ταχυδρομικὰ, ποῦ θὰ σὰς σταλθοῦνε συστημένοι.—κ. Γλ. στὴ Σμύρνη. Δὲ μᾶς ἔγραψες ἂν ἔλαβες τὰ βιβλία κι ἀνησυχῶμε.—κ. Ὀνειροκρίτη. Ὅχι καὶ τόσο καλὸ. Δοκίμασε καὶ θὰ πετύχεις.—κ. Φρ. Βρ. Δὲν ξέρομε, μὰ θαροῦμε πὼς δὲ θὰ σταματήσουν τὰ «Ἡλύσια». Τὰ δυὸ τεύχη τοῦ 906 ἀρῆ ἢ γλήγορα θὰ βροῦν.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΘΝ. ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γνωστοποιεῖ

ὅτι αὐριον ἡμέραν Παρασκευὴν καὶ ὥραν 10 π. μ. ἐνεργηθήσεται ἐν τῷ Καταστήματι αὐτῆς, καὶ ἐνώπιον τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου, ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει, ἡ ἐνδεκάτη κλήρωσις τοῦ ἐκ δραχ. 20,500,000 δανείου αὐτῆς, ἡ ὀρισμένη διὰ τὴν 1 Δεκεμβρίου 1906.

Κατὰ τὴν κλήρωσιν ταύτην θέλουσιν ἐξαχθῆ ἐκ τῆς κληρώτιδος δέκα ἐξ (16) ἀριθμοὶ ὁμολογιῶν μετὰ λαχοῦ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Νοεμβρίου 1906.

Ὁ Διοικητὴς
Σ. Στροῖτ

ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ

τὸ ἕνα, καὶ 1,25 χρ. φρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ, πουλιοῦνται ἐν τῷ γραφεῖοι μας καὶ στὸ Βιβλιοπωλεῖο Σακέτου (δδὸς Σταδίου, ἀντικρὸ στὴ Βουλὴ) τῆς κολούθα βιβλία:

Τοῦ Ψυχάρη «Ὀνειρο τοῦ Γιαννίρη» (σελ. 268).

Τοῦ Πάλλη «Ἡλιος καὶ φεγγάρι» (σελ. 120)

Τοῦ Φωτιάδη Τὸ «Γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ ἐκπαιδευτικὴ μας ἀναγέννησις» (σελ. 405).

Τοῦ Ἐθναλιώτη «Ἱστορίαι τῆς Ρωμοσύνης» σελ. 320 καὶ «Μαζώχτρα, Βρουκόλακας κλπ.» (σελ. 269).

Τοῦ Ἐρμονα «Τῆς Ζωῆς» (σελ. 194).

Τοῦ Φιλίντα Γραμματικὴ τῆς Ρωμαϊκῆς γλώσσας (μέρ. Α') (σελ. 96).

Τοῦ Δ. Τανταλιδῆ «Σκιᾶς» (ποιήματα), Τοῦ Λόγγου «Ἀφῆνης καὶ Κλόη» (χαρτοδεμένο) μετάφρ. Ἡλ. Βουτιερῆ (σελ. 86).

Τοῦ Εὐριπίδου «Μήδεια» μετάφρ. Γιάννη Περγαλιτῆ (σελ. 59).

Τοῦ Σοφοκλέους Ἀἴας. Μετάφρ. Ζήσιμου Σιδερῆ (σελ. 61).

Τοῦ Χ. Ἀντροιάδου «Ὁ Μίγ' Ἀλέξανδρος» (σελ. 192).

Τοῦ Δ. Π. Ταγκόπουλου «Ζωντανὸι καὶ Πεθαμμένοι» δράμα—«Ἡ Χρυσαιγὴ» καὶ «Τάφος στὸ Γιαλό» δηγηματα (σελ. 78)—«Ὁ Ἄσωτος» δράμα (σελ. 89).

Τοῦ Παντελεῆ Χόρον «Τ. Ἀνεχτίμητο» δράμα καὶ ὁ «Ξένος» δραματικὴ σκηνή (σελ. 127)

Τῆς κ. Ἀλεξάντρας Παπαδόσκου «Ἀθρόπινος μηχανισμός» (σελ. 149) χρυσοδεμένος, δρ. 1,50 καὶ γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ 2.

Ἡ Ἰλιάδα, μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν κ. Ἀλέξ Πάλλη (σ. 416) δρ. 2 καὶ φρ. χρ. 2½ στὸ ἐξωτερικὸ Ἡ «ΜΑΤΙΑ» τοῦ Γ. Ἀδάξου δρ. 1.